YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

24 päivänä syyskuuta 2002 *

Sisällys

I Asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikasto I-7939

A Asiaa koskevat oikeussäännöt I-7939

B Tosiseikasto I-7941

II Asian käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, asianosaisten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämät vaatimukset ja kanneperusteet sekä valituksenalainen tuomio I-7949

A Asian käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa I-7949

B Asianosaisten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämät vaatimukset ja kanneperusteet sekä valituksenalainen tuomio I-7950

III Valitukset I-7954

A Falckin valituksen tutkittavaksi ottaminen I-7955

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7955

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7956

B Vaatimus tiettyjen ACB:n ja Falckin esittämien asiakirjojen poistamisesta oikeudenkäyntiasiakirjoista I-7959

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7959

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7960

C Valituksiin liittyvä asiakysymys I-7960

1. Valitusperuste, joka koskee oikeudenkäyntivirhettä, joka on valittajien etujen vastainen I-7961

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7961

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7962

2. Puolustautumisoikeuksien loukkaaminen, johon komissio on syyllistynyt hallinnollisessa menettelyssä I-7963

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7963

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7966

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

3. Kyseisten toimenpiteiden luonnehdinta ja arviointi I-7970

a) Kyseisten tukien vaikutus yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin ja kilpailuun .. I-7970

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7970

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7972

b) Kysymys sovellettavasta terästukisäännöstöstä I-7974

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7974

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7977

c) Kysymys komission velvoitteista niiden seikkojen suhteen, jotka sen on koottava voidakseen ottaa kantaa tuen soveltuvuuteen yhteismarkkinoille .. I-7980

4. Komission päätös vaatia tiettyjen ACB:lle maksettujen tukien takaisinmaksamista ja takaisinmaksamista koskevat yksityiskohtaiset menettelysäännöt I-7981

a) Luottamuksensuojaa, vilpitöntä mieltä ja lojaalia yhteistyötä koskevien periaatteiden loukkaaminen I-7981

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7981

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7981

b) Komission toiminnan viivästyminen I-7982

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7982

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7985

c) Sovellettavien korkojen laskentaperusteet I-7986

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7986

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7990

d) Seuraamuksen soveltaminen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen I-7994

i) Väite, jonka mukaan tilanteen kehittyminen on muuttanut takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen seuraamukseksi I-7995

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7995

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7996

ii) Väite, jonka mukaan se, ettei tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille ole todellisesti tutkittu, muuttaa takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen seuraamukseksi I-7998

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7998

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-7998

iii) Väite, jonka mukaan eri tukia ja takaisinmaksettavia summia koskevat virheet sekä eri tukien ja takaisinmaksettavien summien sekoittaminen toisiinsa ovat muuttaneet takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen seuraamukseksi I-7999

iv) Väite, jonka mukaan liian suuren korkokannan soveltaminen tukien takaisinmaksamiseen on muuttanut kyseistä takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen seuraamukseksi I-7999

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut I-7999

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta I-8000

IV Oikeudenkäyntikulut I-8000

Yhdistetyissä asioissa C-74/00 P ja C-75/00 P,

Falck SpA, kotipaikka Milano (Italia), edustajinaan avvocato G. Macrì, avvocato M. Condinanzi ja avvocato F. Colussi, prosessiosoite Luxemburgissa,

ja

Acciaierie di Bolzano SpA, kotipaikka Bolzano (Italia), edustajanaan avvocato B. Nascimbene, prosessiosoite Luxemburgissa,

valittajina,

joissa valittajat vaativat muutoksenhaussaan Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen (laajennettu viides jaosto) asiassa T-158/96, Acciaierie di Bolzano vastaan komissio, 16.12.1999 antaman tuomion (Kok. 1999, s. II-3927) kumoamista,

vastapuolena ja muuna asianosaisena:

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. di Bucci ja K.-D. Borchardt, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

ja

Italian tasavalta, asiamiehenään U. Leanza, avustajanaan avvocato dello Stato D. Del Gaizo,

väliintulijana ensimmäisessä oikeusasteessa,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, F. Macken, N. Colneric ja S. von Bahr sekä tuomarit D. A. O. Edward, A. La Pergola, J.-P. Puissochet (esittelevä tuomari), M. Wathelet, V. Skouris ja J. N. Cunha Rodrigues,

julkisasiamies: S. Alber,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten lausumat 4.12.2001 pidetyssä istunnossa, jossa Falck SpA:n edustajina olivat G. Macrì ja M. Condinanzi, Acciaierie di Bolzano SpA:n edustajana B. Nascimbene, Italian tasavallan asiamiehenä avvocato dello Stato M. Fiorilli ja komission asiamiehenä V. Di Bucci,

kuultuaan julkisasiamiehen 21.2.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Falck SpA (jäljempänä Falck) ja Acciaierie di Bolzano SpA (jäljempänä ACB) ovat yhteisöjen tuomioistuimeen 2.3.2000 toimittamillaan valituksilla hakeneet muutosta EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan nojalla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-158/96, Acciaierie di Bolzano vastaan komissio, 16.12.1999 antamaan tuomioon (Kok. 1999, s. II-3927; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi ACB:n nostaman kanteen, jossa vaadittiin Bolzanon autonomisen provinssin (Italia) Acciaierie di Bolzano -nimiselle yritykselle myöntämästä tuesta 17 päivänä heinäkuuta 1996 tehdyn komission päätöksen 96/617/EHTY (EYVL L 274, s. 30; jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista.

2 Yhteisöjen tuomioistuimen presidentin 10.5.2000 antamalla määräyksellä asiat C-74/00 P ja C-75/00 P yhdistettiin kirjallista ja suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.

I Asiaa koskevat oikeussäännöt ja tosiseikasto

A *Asiaa koskevat oikeussäännöt*

3 Asiaa koskevien oikeussääntöjen osalta on viitattava valituksenalaiseen tuomioon, jossa todetaan seuraavaa:

"1 EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrätään seuraavaa:

'Hiilen ja teräksen yhteismarkkinoille soveltumattomina pidetään sekä sen vuoksi poistetaan ja kielletään tässä sopimuksessa määrätyin edellytyksin yhteisössä:

——

c) valtioiden muodossa tai toisessa myöntämä tuki tai avustukset taikka määräämät erityismaksut.'

2 EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan ensimmäisessä ja toisessa kohdassa määrätään seuraavaa:

'Kaikissa niissä tapauksissa, joista ei määrätä tässä sopimuksessa ja joissa komission päätös tai suositus osoittautuu tarpeelliseksi 2, 3 ja 4 artiklassa määrättyjen yhteisön tavoitteiden saavuttamiseksi hiilen ja teräksen yhteismarkkinoiden toiminnassa 5 artiklan mukaisesti, päätös voidaan tehdä tai suositus antaa sen jälkeen kun neuvoston yksimielinen puoltava lausunto on saatu ja neuvoa-antavaa komiteaa kuultu.

Mahdollisesti sovellettavat seuraamukset määrätään samassa päätöksessä tai suosituksessa samaa menettelyä noudattaen.'

3 Terästeollisuuden rakennemuutoksen toteuttamiseksi komissio otti perustamissopimuksen 95 artiklan määräysten perusteella käyttöön 1980-luvun alusta lukien yhteisön järjestelmän, jossa terästeollisuudelle myönnettävä valtiontuki hyväksytään tietyissä tyhjentävästi luetelluissa tapauksissa. Kyseistä järjestelmää on sittemmin muutettu toistuvasti terästeollisuuden suhdannevaihteluista johtuvien vaikeuksien voittamiseksi. Näitä perättäisiä päätöksiä kutsutaan yleisesti terästeollisuuden tukea koskeviksi yhteisön säännöstöiksi.

4 Erityisiä terästeollisuudelle myönnettäviä tukia koskevista yhteisön säännöistä 1.2.1980 tehty komission päätös N:o 257/80/EHTY (EYVL L 29, s. 5) on ensimmäinen terästeollisuuden tukea koskeva yhteisön säännöstö. Sitä sovellettiin 31.12.1981 asti. Se korvattiin terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä 7 päivänä elokuuta 1981 tehdyllä

komission päätöksellä N:o 2320/81/EHTY (EYVL L 228, s. 14), joka on muutettu 19.4.1985 tehdyllä komission päätöksellä N:o 1018/85/EHTY (EYVL L 110, s. 5; jäljempänä toinen terästukisäännöstö) ja jota sovellettiin 31.12.1985 asti.

5 Kolmas terästeollisuuden tukea koskeva yhteisön säännöstö (yhteisön säännöistä 27.11.1985 tehty komission päätös N:o 3484/85/EHTY [EYVL L 340, s. 1; jäljempänä kolmas terästukisäännöstö]) oli voimassa 1.1.1986 ja 31.12.1988 välisenä aikana. Neljättä terästeollisuuden tukea koskevaa yhteisön säännöstöä (terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä 1 päivänä helmikuuta 1989 tehty komission päätös N:o 322/89/EHTY [EYVL L 38, s. 8]) sovellettiin 1.1.1989 ja 31.12.1991 välisenä aikana.

6 Viidettä terästeollisuuden tukea koskevaa yhteisön säännöstöä, joka otettiin käyttöön terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä 27 päivänä marraskuuta 1991 tehdyllä komission päätöksellä 3855/91/EHTY (EYVL L 362, s. 57; jäljempänä viides terästukisäännöstö), sovellettiin 1.1.1992 ja 31.12.1996 välisenä aikana. Se korvattiin yhteisön säännöistä valtion tuesta terästeollisuudelle 18 päivänä joulukuuta 1996 tehdyllä komission päätöksellä N:o 2496/96/EHTY (EYVL L 338, s. 42), joka on kuudes terästeollisuuden tukea koskeva yhteisön säännöstö."

B *Tosiseikasto*

4 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tekemistä tosiseikkoihin liittyvistä toteamuksista ja oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee seuraavaa:

"7 Kantaja, Acciaierie di Bolzano — — on yritys, joka valmistaa erikoisterästuotteita, jotka kuuluvat EHTY:n perustamissopimuksen liitteen I nimike-

numeroon 4400, ja näin ollen niihin sovelletaan EHTY:n perustamissopimuksen määräyksiä. Terästuotteita valmistava konserni Falck SpA — — , joka on Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö, käytti 31.7.1995 asti määräysvaltaa ACB:ssa. Tuona ajankohtana kantaja myytiin Valbruna Srl -nimiselle yhtiölle.

8 Komissio ilmoitti 5.7.1982 päivätyllä kirjeellään Italian hallitukselle, että se oli päättänyt hyväksyä alueellista tukea koskevan järjestelmän, josta oli säädetty teollisuudelle maksettavasta taloudellisesta tuesta 8.9.1981 annetussa Bolzanon autonomisen provinssin laissa nro 25/81 (jäljempänä alueellinen laki nro 25/81). Komissio korosti tässä kirjeessään, että se aikoi myös ottaa kantaa teollisuuspolitiikan yhteensovittamisesta, alan uudelleenjärjestelystä ja tuotantosuunnan muuttamisesta sekä alan kehittämisestä 12.8.1977 annetun kansallisen lain nro 675 alakohtaiseen soveltamiseen (1/a) (jäljempänä laki nro 675) ja että se varasi itselleen tämän johdosta oikeuden täsmentää ne edellytykset, joiden täyttyessä tätä järjestelmää sovelletaan Bolzanon provinssiin sen päätöksen mukaisesti, jonka komissio tekee kansallisella tasolla. Komissio täsmensi lisäksi, että Bolzanon viranomaisten oli noudatettava terästeollisuuden tukea koskevia periaatteita ja yhteisön säännöstöjä kokonaisuudessaan.

— — ."

5 Falckin rakennemuutossuunnitelma ilmoitettiin komissiolle syyskuussa 1982. Kyseisen suunnitelman mukaan Falckin oli tarkoitus toteuttaa 40 miljardin Italian liiran (ITL) suuruiset teollisuusinvestoinnit.

6 Bolzanon provinssi ilmoitti komissiolle 3.11.1982 ja 5.11.1986 päivätyillä kirjeillä neljästä tapauksesta, joissa alueellisen lain nro 25/81 perusteella oli myönnetty tukea tekstiilialalla, ja se tiedusteli, oliko kyseisen lain yksittäisistä soveltamistapauksista tarpeen ilmoittaa tälle erikseen. Komissio ei vastannut näihin kirjeisiin.

7 Bolzanon provinssi päätti 14.2.1983 tekemällään päätöksellä nro 784 myöntää ACB:lle alueellisen lain nro 25/81 perusteella korkotuen ja avustuksen, jota ei tarvinnut maksaa takaisin. Kyseinen päätös koski 6,5 miljardin ITL:n suuruista lainaa ja 8 miljardin ITL:n suuruista avustusta, joka maksettaisiin osissa kymmenen vuoden kuluessa.

8 Komissio hyväksyi toisen terästukisäännöstön perusteella 25.5.1983 tekemällään päätöksellä, joka seurasi Falckin rakennemuutossuunnitelmaa koskevaa ilmoitusta, ACB:lle myönnettävän 6 miljardin ITL:n suuruista lainaa koskevan korkotuen muodossa tuen, jonka suuruus oli 2 miljardia ITL, noin 23 miljardin ITL:n suuruisten investointien rahoittamiseen.

9 Bolzanon provinssi päätti 1.7.1985 päätöksellä nro 3082 myöntää ACB:lle alueellisen lain nro 25/81 perusteella uuden lainan, jonka suuruus oli 12,941 miljardia ITL. Se myönsi 3.12.1985 ACB:lle päätöksellä nro 6346 samalla perusteella 10,234 miljardin ITL:n suuruisen avustuksen.

10 Bolzanon provinssi päätti 14.12.1987 sekä 2.5.1988 ja 4.7.1988 myöntää päätöksillään nro 7673, nro 2429 ja nro 4158 ACB:lle edelleen saman alueellisen lain nro 25/81 perusteella seuraavat tuet:

— 13,206 miljardin ITL:n suuruinen laina, josta 6,321 miljardia maksettiin maaliskuussa 1988 ja 987 miljoonaa tammikuussa 1989

— 6,919 miljardin ITL:n suuruinen avustus, josta riidanalaisen päätöksen mukaan on maksettu ainoastaan 3,750 miljardia, ja

— laina ja avustus, joiden määrät ovat riidanalaisen päätöksen mukaan 987 miljoonaa ja 650 miljoonaa ITL.

11 Komissio pyysi 26.7.1988 Italian viranomaisilta tietoja ACB:lle väitetysti joulukuussa 1987 myönnetystä lainasta, jonka suuruus oli 6 miljardia ITL. Komissio ilmoitti Italian viranomaisille 22.3.1989 päivätyllä kirjeellä päätöksestään aloittaa kolmannen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan mukainen menettely ja kehotti niitä esittämään huomautuksensa.

12 Komissio teki kyseiseen lainaan sisältyvän tuen osalta 25.7.1990 päätöksen 91/176/EHTY Bolzanon provinssin Bolzanon terästeollisuudelle myöntämistä tuista (EYVL 1991, L 86, s. 28). Kyseisen päätöksen 1 artiklassa todetaan seuraavaa:

"Bolzanon provinssin (Italia) Acciaierie di Bolzanolle vuoden 1987 joulukuussa 8.9.1981 annetun lain nro 25 perusteella myöntämää lainaa koskeva korkotuki on lainvastainen valtiontuki, koska se on toteutettu ilman komission ennakolta antamaa lupaa, ja se on lisäksi päätöksessä N:o 3484/85/EHTY (kolmas terästukisäännöstö) tarkoitetulla tavalla soveltumaton yhteismarkkinoille."

13 Komissio ei kuitenkaan tässä päätöksessään vaatinut jo maksettujen summien palauttamista, vaan se ainoastaan velvoitti Bolzanon provinssin viranomaiset lopettamaan riidanalaisen lainan lyhennysten tukemisen siihen asti kunnes se oli maksettu kokonaisuudessaan. Sen jälkeen kun Italian viranomaiset olivat väittäneet komission hyväksyneen kyseisen lainan 25.5.1983 tekemällään päätöksellä, komissio todellakin myönsi hyväksyneensä kyseisessä päätöksessä toisen terästukisäännöstön perusteella ACB:lle korkotukilainan muodossa myönnetyn

2 miljardin ITL:n suuruisen tuen. Kyseinen tuki oli kuitenkin hyväksytty toisen terästukisäännöstön perusteella, joten se olisi pitänyt välttämättä maksaa ennen 31.12.1985, ja koska se oli maksettu vasta tämän ajankohdan jälkeen, se ei voinut enää kuulua kyseisen lupapäätöksen soveltamisalan piiriin. Komissio katsoi, että sen oli sovellettava lainan maksamisen ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstä eli kolmatta terästukisäännöstöä, ja se totesi, ettei tämän säännöstön perusteella ollut mahdollista hyväksyä kyseistä tukea, jota oli näin ollen pidettävä hiilen ja teräksen yhteismarkkinoille (jäljempänä yhteismarkkinat) soveltumattomana. Komissio totesi lisäksi, että sen 5.7.1982 tekemässä päätöksessä, joka koski alueellisen lain nro 25/81 nojalla käyttöön otettujen alueellisten tukiohjelmien soveltamista, mainittiin selvästi tarpeesta ilmoittaa ne tapaukset, joissa kyseistä lakia sovellettiin terästeollisuuden hyväksi. Sen mielestä kuitenkin se, että riidanalainen tuki oli alun perin ollut yhteismarkkinoille soveltuva ja että siitä oli tullut yhteismarkkinoille soveltumaton ainoastaan sen vuoksi, että se oli maksettu kansallisten viranomaisten ja Bolzanon provinssin välisestä toimivallan jaosta johtuen liian myöhään, oli peruste sille, ettei tähän saakka saatuja tukia vaadittaisi takaisinmaksettaviksi.

14 Sen jälkeen kun komissiolle oli tehty virallinen kantelu, komissio pyysi 21.12.1994 Italian viranomaisilta tietoja ACB:n hyväksi toteutetuista valtion toimenpiteistä. Italian hallitus vastasi pyyntöön 6.4. ja 2.5.1995 päivätyillä kirjeillä.

15 Komissio ilmoitti 1.8.1995 päivätyllä kirjeellään Italian viranomaisille päätöksestään aloittaa viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu menettely kaikkien tämän tuomion 7, 9 ja 10 kohdassa mainittuihin Bolzanon provinssin tekemiin päätöksiin perustuvien toimenpiteiden osalta, ja se kehotti Italian viranomaisia esittämään huomautuksensa asiassa. Päätös menettelyn aloittamisesta julkaistiin 22.12.1995 Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä (EYVL C 344, s. 8) ja muita jäsenvaltioita sekä muita sellaisia, joita asia koskee, kehotettiin esittämään huomautuksensa.

16 ACB vaati komissiolta 18.1.1996 päivätyssä kirjeessään, että sitä on yrityksenä, jota asia koskee, kuultava aloitetussa menettelyssä. Koska tähän kirjeeseen ei

vastattu, ACB lähetti komissiolle toisen kirjeen, joka oli päivätty 28.3.1996 ja jossa se pyysi komissiota ilmoittamaan menettelyn edistymisestä ja erityisesti siitä, katsoiko komissio ACB:n kuulemisen tai tietojen pyytämisen siltä tarpeelliseksi.

17 Terästuottajien järjestöt esittivät huomautuksensa komissiolle, joka toimitti ne Italian viranomaisille 20.2.1996 päivätyssä kirjeessä. Italian viranomaiset esittivät omat huomautuksensa komissiolle 27.3.1996 päivätyllä kirjeellä. Komissio teki 17.7.1996 riidanalaisen päätöksen.

18 Riidanalaisen päätöksen perustelujen I kohdan kolmannessa alakohdassa on luettelo Bolzanon provinssin alueellisen lain nro 25/81 nojalla ACB:lle vuosien 1982—1990 aikana myöntämistä julkisista tuista. On korostettava komission todenneen käsiteltäessä asiaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että Bolzanon provinssin 14.2.1983 tekemän päätöksen nro 784 nojalla myöntämän lainan suuruus oli 6,5 miljardia ITL eikä 5,6 miljardia ITL, kuten riidanalaisessa päätöksessä on virheellisesti esitetty. Komissio on todennut joka tapauksessa riidanalaisen päätöksen perustelujen IV kohdan toisessa alakohdassa, että kyseinen toimenpide oli jo ollut päätöksen 91/176/ETY kohteena, eikä riidanalainen päätös näin ollen koskenut sitä. Kyseisen päätöksen perustelujen I kohdassa täsmennetään, että yritykselle on myönnetty yhteensä 25 849 miljoonaa ITL (12,025 miljoonaa ecua) kymmenen vuoden lainoina 3 prosentin korolla, joka on noin 9 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin tavanomainen 12 prosentin korkotaso kyseisenä ajankohtana Italiassa, sekä yhteensä 22 634 miljoonaa Italian liiraa (10,5 miljoonaa ecua) avustuksina, joita ei tarvitse maksaa takaisin.

19 Komissio katsoi, että vaikka ennen 1.1.1986 myönnettyjä tukia tarkasteltaisiinkin toisen terästukisäännöstön sääntöjen perusteella, niitä ei voitu pitää yhteis-

markkinoille soveltuvina. Se huomautti tältä osin, että kyseisen säännöstön 2 artiklan 1 kohdassa määrätään, että terästukea voidaan pitää yhteismarkkinoille soveltuvana erityisesti sillä edellytyksellä, että tuensaajayritys on käynnistänyt asianmukaisen rakennemuutosohjelman palauttaakseen kilpailukykynsä ja voidakseen toimia kannattavasti tavanomaisin markkinaehdoin ilman tukea ja että ohjelma johtaa kokonaistuotantokapasiteetin vähentämiseen. Komission mukaan tässä tapauksessa kumpikaan edellytyksistä ei täyttynyt.

20 Lisäksi komissio huomautti, että päätöksen tekemisen ajankohtana voimassa olleessa viidennessä terästukisäännöstössä lueteltiin tyhjentävästi mahdolliset poikkeukset perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdasta, eli tuet, jotka on tarkoitettu kattamaan tutkimus- ja kehityshankkeista aiheutuvia kustannuksia sekä ympäristönsuojeluun ja yrityksen sulkemiseen myönnettävät tuet. Komissio totesi, ettei näitä poikkeuksia ollut esillä olevassa asiassa mahdollista soveltaa yhteenkään tutkittavina olleista tuista.

21 Komissio otti kuitenkin ennen 1.1.1986 myönnettyjen julkisten tukien osalta huomioon ne erityiset seikat, joiden perusteella Italian viranomaiset olivat tuolloin voineet erehtyä kyseisiin tukiin sovellettavista säännöistä. Komissio tarkoitti erityisesti sitä, ettei se ollut vastannut niihin Bolzanon provinssin lähettämiin kirjeisiin, joilla ilmoitettiin neljästä ensimmäisestä alueellisen lain nro 25/81 soveltamistapauksesta, sekä niitä mahdollisia väärinkäsityksiä, jotka koskivat kansallisten viranomaisten ja provinssin viranomaisten välisten tehtävien jakoa ilmoitettaessa terästeollisuudelle myönnettyjä tukia. Näin ollen komissio ei vaatinut ennen 1.1.1986 myönnettyjen tukien palauttamista.

22 Riidanalaisessa päätöksessä todetaan seuraavaa:

"*1 artikla*

Tuki, jota on myönnetty Acciaierie di Bolzano -yritykselle provinssin antaman lain N:o 25/81 nojalla, on laitonta, koska siitä ei ole ilmoitettu ennen sen myöntämistä. Tällainen tuki on EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan mukaan yhteismarkkinoille soveltumatonta.

2 artikla

Italian on perittävä takaisin valtion saatavien takaisinperimistä koskevan Italian lainsäädännön mukaisesti tuet, jotka on myönnetty 1 päivästä tammikuuta 1986 alkaen Acciaierie di Bolzano -nimiselle yritykselle provinssin antaman lain N:o 25/81 nojalla 14 päivänä joulukuuta 1987 tehdyssä päätöksessä N:o 7673, 2 päivänä toukokuuta 1988 tehdyssä päätöksessä N:o 2429 ja 4 päivänä heinäkuuta 1988 tehdyssä päätöksessä N:o 4158. Tukien vaikutuksen kumoamiseksi palautettavan määrän lisäksi on maksettava korkoa tukien myöntämispäivästä takaisinmaksupäivään. Sovellettava korkoprosentti on sama, jota komissio on käyttänyt alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa vastaavana ajankohtana.

— — ."

II Asian käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, asianosaisten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämät vaatimukset ja kannekerusteet sekä valituksenalainen tuomio

A *Asian käsittely ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa*

23 ACB vaati näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 12.10.1996 toimittamallaan kanteella riidanalaisen päätöksen kumoamista. Laajennetun neljännen jaoston puheenjohtaja hyväksyi 11.7.1997 antamallaan määräyksellä Falckin ja Italian hallituksen tekemät väliintulohakemukset, joissa ne pyysivät saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen kantajan vaatimuksia.

24 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella ryhtyä prosessinjohtotoimenpiteisiin pyytämällä tiettyjä asianosaisia vastaamaan kirjallisesti kysymyksiin sekä esittämään asiakirjoja. Se pyysi erityisesti komissiota esittämään jäljennöksen 27.3.1996 päivätystä kirjeestä, jonka Italian viranomaiset olivat lähettäneet komissiolle vastauksena tämän päätökseen aloittaa menettely.

25 Komissio vastasi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle, että kyseinen kirje oli Italian viranomaisten laatima ja että siihen sisältyi tuensaajaa koskevia arkaluonteisia tietoja. Se katsoi, että kyseistä kirjettä olisi pyydettävä Italian hallitukselta tai ainakin, että sen esittämiseen olisi saatava Italian hallituksen lupa, ja se totesi aikovansa pyytää tämän suostumusta. Komissio totesi vielä, että yksi kyseisen kirjeen liitteistä oli sen yksiköille tarkoitettu sisäinen muistio, jonka oikeudellinen yksikkö oli laatinut. Se tarkensi selvittävänsä sen, millä tavalla kyseistä muistiota oli levitetty. Komissio totesi lisäksi vastustavansa periaatteessa sitä, että kolmannet voivat esittää sisäisiä asiakirjoja silloin kun nämä eivät ole saaneet niitä haltuunsa lainmukaisesti.

26 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin pyysi näin ollen komissiota toimittamaan suulliseen käsittelyyn 27.3.1996 päivätyn kirjeen Italian viranomaisten ottaman kannan mukaisesti joko kokonaisuudessaan tai sellaisena versiona, johon ei sisälly luottamuksellisia tietoja. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ilmoitti kuitenkin komissiolle, ettei tämän tarvinnut esittää liitteenä olevaa oikeudellisen yksikön muistiota.

27 Asianosaisten ja väliintulijoiden lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 25.3.1999 pidetyssä istunnossa.

28 Komissio esitti istunnon alussa 27.3.1996 päivätyn kirjeen ja sen liitteet oikeudellisen yksikkönsä muistiosta koostuvaa liitettä 3 lukuun ottamatta. Asiakirjan laajuuden vuoksi asianosaisille jaettiin aluksi ainoastaan edellä mainittu kirje ja sen liite 1, ja asiakirjan muut osat jätettiin asianosaisten tutustuttaviksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon. Istunto keskeytettiin 20 minuutiksi sen jälkeen kun asianosaisten lausumat oli kuultu. Tämän jälkeen asianosaisille jaettiin kirjeen liitteessä 5 oleva taulukko A, ja asian käsittelyä jatkettiin. Istunto keskeytettiin uudestaan tunniksi, ja asianosaisille jaettiin liitteessä 5 olevat taulukot B, C ja D sekä liitteet 6 ja 7. Asian käsittelyä jatkettiin, minkä jälkeen laajennetun viidennen jaoston puheenjohtaja totesi suullisen käsittelyn päättyneeksi.

B *Asianosaisten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämät vaatimukset ja kanneperusteet sekä valituksenalainen tuomio*

29 ACB vaati riidanalaisen päätöksen kumoamista ja toissijaisesti sen toteamista, että 1.1.1986 jälkeen myönnettyjen tukien osalta ei ollut velvollisuutta takaisinperimiseen. Komissio vaati kanteen hylkäämistä. ACB esitti vaatimustensa tueksi kuusi perustetta.

30 Ensimmäinen peruste koski puolustautumisoikeuksien loukkaamista. ACB väitti, että siitä huolimatta, että se oli 18.1. ja 28.3.1996 päivätyissä kirjeissään pyytänyt saada osallistua menettelyyn, komissio ei ollut kuitenkaan antanut sille kyseistä mahdollisuutta eikä etenkään oikeutta tutustua asiaa koskeviin asiakirjoihin.

31 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kyseisen kanneperusteen valituksenalaisen tuomion 42—47 kohdassa esitetyillä perusteilla, joista ilmenee, ettei ACB:n oikeuksia ollut loukattu.

32 Toinen ACB:n esittämä kumoamisperuste koski oikeudellista virhettä, jota yhteisön sääntöjen taannehtiva soveltaminen sen mukaan merkitsi. ACB väitti, että vaikka riidanalainen päätös ei ollutkaan selvä, se näytti kuitenkin perustuvan päätöksen tekemisen ajankohtana voimassa olleeseen terästukisäännöstöön, vaikka päätökseen olisi pitänyt soveltaa tuen myöntämistä koskevan päätöksen tekemisen ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstöä tai ainakin tuen todellisen maksamisen ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstöä. ACB väitti tältä osin, ettei riidanalainen päätös ollut yhdenmukainen päätöksen 91/176/ETY kanssa, joka oli perustunut tuen maksamisen ajankohtana voimassa olleeseen terästukisäännöstöön, eikä komission hallinnollisen käytännön kanssa, koska komissio soveltaa valtiontukien alalla sen mukaan tuen myöntämisen ajankohtana voimassa olevaa säännöstöä. Komissio oli loukannut näin ollen luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteita. ACB riitautti tämän lisäksi etenkin komission oikeuden vaatia kyseessä olevien tukien takaisinperimistä useita vuosia sen jälkeen kun ne on myönnetty.

33 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kyseisen kanneperusteen valituksenalaisen tuomion 59—69 kohdissa esitetyillä perusteilla, joissa nojauduttiin toteamukseen, jonka mukaan koska kyseisiä tukia ei ollut ilmoitettu, asiassa voitiin soveltaa ainoastaan sinä ajankohtana voimassa olevaa terästukisäännöstä, kun komissio tekee päätöksensä, eikä tämä tulkinta ollut ristiriidassa oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden tai vanhentumisajan kanssa, jollaista esillä olevassa asiassa ei ollut vahvistettu.

34 Kolmannessa kanneperusteessaan ACB arvosteli komissiota siitä, ettei tämä ollut tapahtumien kulku huomioon ottaen noudattanut lojaalia yhteistyötä ja luottamuksensuojaa koskevia periaatteita sekä suhteellisuusperiaatetta. ACB väitti, että komission asennoitumistapa oli voinut synnyttää sen, kuten myös Italian viranomaisten, perustellun luottamuksen siihen, ettei kyseessä olevia tukia tarvinnut ilmoittaa. Se totesi lisäksi, että komissio oli puolestaan toiminut myöhässä kun otetaan huomioon yhtäältä kyseessä olevien tukien myöntämispäivät ja toisaalta se, että myös päätös 91/176/ETY oli tehty jo silloin, kun kaikki tuet oli jo maksettu. ACB:n mukaan vaatimusta siitä, että tuet oli maksettava takaisin korkoineen ja joka esitettiin vasta kauan sen jälkeen kun tuet oli jo maksettu, oli pidettävä seuraamuksena, jonka tarkoituksena ei ollut pelkästään yhdenvertaisten kilpailuolosuhteiden palauttaminen.

35 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kyseisen kanneperusteen valituksenalaisen tuomion 83—98 kohdassa esitetyin perustein. Perusteluista ilmenee, että koska kyseisiä tukia ei ollut ilmoitettu ja siltä osin kuin ACB ei ollut osoittanut sitä, että kyse oli poikkeuksellisesta tilanteesta, eikä sitä, että se olisi ollut huolellinen, eikä myöskään sitä, että lojaalin yhteistyön ja vilpittömän mielen periaatteita olisi loukattu, tiettyjen edellä mainittujen tukien takaisinperimistä koskeva vaatimus, johon liittyi vaatimus koron maksamisesta, ei loukannut niitä periaatteita, joihin ACB oli vedonnut, eikä sitä voitu pitää seuraamuksena.

36 Neljänneksi ACB asetti kyseenalaiseksi sen, miten komissio oli arvioinut aineellisoikeudellisesti riidanalaisten tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille. ACB väitti ensinnäkin, että komissio oli tehnyt oikeudellisen virheen, koska se ei ollut tarkistanut, oliko kyseisillä tuilla ollut vaikutusta yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin. ACB väitti tämän jälkeen, että tuilla ainoastaan kompensoitiin osittain tukien myöntäminen julkisille terästeollisuuden yrityksille. ACB totesi lopuksi, että komissio oli tehnyt arviointivirheen jättäessään toteamatta ACB:lle myönnetyt tuet yhteismarkkinoille soveltuviksi, koska niiden tarkoituksena oli ACB:n mukaan toteuttaa energiansäästöjä, suojella ympäristöä sekä parantaa turvallisuutta, työoloja ja yrityksen kilpailukykyä.

37 Falck esitti puolestaan Arthur Andersen -yhtiön tekemään selvityksen, jolla oli tarkoitus osoittaa, että investoinnit olivat suurelta osaltaan tukisäännöstöjen mukaisia. Se väitti lisäksi komission ottaneen uudestaan kantaa tukiin, jotka olivat jo olleet päätöksen 91/176/ETY kohteena. Falckin mukaan kyse oli tuista, jotka komissio oli yhdistänyt Bolzanon provinssin 14.12.1987 tekemään päätökseen nro 7673 (6,321 miljardin ITL:n laina) ja 4.7.1988 tekemään päätökseen nro 4158 (987 miljoonan ITL:n laina), vaikka viimeksi mainittu laina perustui todellisuudessa 14.12.1987 tehtyyn päätökseen nro 7673. Falck väitti lisäksi, että komissio oli tehnyt virheitä, jotka koskivat 2.5.1988 tehdyn päätöksen nro 2429 ja 4.7.1988 tehdyn päätöksen nro 4158 nojalla maksettujen tukien määrää.

38 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kyseiset väitteet valituksenalaisen tuomion 111—141 kohdassa esitetyin perusteluin. Perusteluista ilmenee, että tuilla ei tarvitse olla vaikutusta yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin, jotta niiden voitaisiin katsoa kuuluvan perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan soveltamisalaan, ja että komissio oli perustellusti päätellyt sillä olleiden tietojen perusteella, etteivät kyseessä olevat tuet olleet viidennen terästukisäännöstön sääntöjen mukaisia, ja katsonut, että ne oli maksettava takaisin.

39 Viidenneksi ACB vetosi tukien takaisinmaksamiseen sovellettavan koron vahvistamisessa tapahtuneeseen oikeudelliseen virheeseen. ACB väitti, ettei komission riidanalaisessa päätöksessä vahvistamaa korkokantaa voitu määrittää ja ettei kyseisellä korkokannalla ollut oikeudellista perustaa siltä osin kuin kyse oli korkokannasta, jota komissio on käyttänyt alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa vastaavana ajankohtana. ACB:n mukaan korkokanta olisi pitänyt määritellä kansallisessa oikeusjärjestyksessä tai korkokannaksi olisi pitänyt katsoa niillä markkinoilla, joilta se hankki rahoituksensa eli Saksan markkinoilla, joilla se oli erittäin aktiivinen, voimassa oleva markkinakorko.

40 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kyseisen kanneperusteen valituksenalaisen tuomion 148—161 kohdassa esitetyillä perusteilla, joista ilmenee, että komissio oli perustellusti vahvistanut riidanalaisessa päätöksessä mainitun

korkoprosentin, joka on määritettävä kansallisten tietojen eikä Saksan markkinoilla noudatettavan koron perusteella, kun ACB ei ollut esittänyt tämän suhteen mitään huomautuksia hallinnollisen menettelyn kuluessa.

41 Kuudenneksi ja viimeiseksi ACB arvosteli riidanalaista päätöstä siitä, että se on puutteellisesti perusteltu. Komissio ei ollut sen mukaan esittänyt syitä, joiden vuoksi se oli pitänyt ajankohtaa 31.12.1985 ratkaisevana kohdellakseen kantajalle ennen kyseistä ajankohtaa ja kyseisen ajankohdan jälkeen myönnettyjä tukia eri tavalla, eikä syitä, joiden vuoksi se oli soveltanut riidanalaisessa päätöksessä vahvistettua korkokantaa erityisesti siltä osin kuin kyse oli kyseisen koron oikeasuhteisuudesta niihin etuihin nähden, joita ACB:n oli väitetty saaneen.

42 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kyseisen kanneperusteen valituksenalaisen tuomion 167—175 kohdassa esitetyin perusteluin, joista ilmenee, että hallinnollisen menettelyn asiayhteys ja riidanalaisen päätöksen sisältö huomioon ottaen päätös oli riittävän perusteltu.

III Valitukset

43 Valituksissaan valittajat pyytävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyn suullisen käsittelyn pöytäkirja liitetään yhteisöjen tuomioistuimessa pidetyn suullisen käsittelyn pöytäkirjaan, sekä vaativat valituksenalaisen tuomion ja riidanalaisen päätöksen kumoamista sekä komission velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ensimmäisessä oikeusasteessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut mukaan luettuina. Ne vaativat toissijaisesti valituksenalaisen tuomion kumoamista ja asian palauttamista ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen sekä kaikkien tähän perustuvien toimenpiteiden tai sellaisten toimenpiteiden toteuttamista, joita yhteisöjen tuomioistuin pitää sopivina, myös asian selvittämistoimien määräämistä.

44 Italian tasavalta vaatii, että valitukset hyväksytään ja valituksenalainen tuomio kumotaan kokonaisuudessaan hyväksymällä Italian hallituksen ensimmäisessä oikeusasteessa esittämät vaatimukset, ja että komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Se vaatii toissijaisesti yhteisöjen tuomioistuinta hyväksymään valittajien toissijaiset vaatimukset.

45 Komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta poistamaan oikeudenkäyntiasiakirjoista kolme valittajien esittämää asiakirjaa, hylkäämään valitukset ja velvoittamaan valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

A *Falckin valituksen tutkittavaksi ottaminen*

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

46 Komissio muistuttaa, että EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan toisen kohdan nojalla muut väliintulijana olleet asianosaiset kuin jäsenvaltiot ja yhteisön toimielimet voivat hakea muutosta ainoastaan silloin, kun yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätös koskee heitä välittömästi.

47 Se huomauttaa myös, että Falck sai tosin EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 34 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisesti laajennetun neljännen jaoston puheenjohtajan 11.7.1997 antaman määräyksen perusteella oikeuden osallistua oikeudenkäyntiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa sillä perusteella, että asian ratkaisu koski Falckin etua siltä osin kuin ACB ja Valbruna Srl saattaisivat niiden vakuuksien perusteella, jotka Falck oli antanut Valbruna Srl:lle ACB:n myynnin yhteydessä, nostaa Falckia vastaan regressikanteen, joka koskee

riidanalaisen päätöksen perusteella takaisin maksettavan tuen määrää. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että valituksenalainen tuomio koskisi Falckia välittömästi EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetulla tavalla. Komissio väittää, että valituksenalainen tuomio voi koskea Falckia välittömästi ainoastaan, jos ACB tai Valbruna Srl olisivat todella nostaneet regressikanteen. Valituksenalainen tuomio johtaa lisäksi ainostaan siihen, että aikaisempi oikeudellinen tilanne vahvistetaan, eikä se näin ollen koske sinällään Falckia. Falckilla ei sitä paitsi ole mitään itsenäistä etua ACB:n etuun nähden.

48 Komissio vetoaa toiseen perusteeseen Falckin valituksen tutkittavaksi ottamisen edellytysten kiistämiseksi. Se muistuttaa, että esillä olevan asian kannalta merkityksettömiä poikkeuksia lukuun ottamatta yrityksistä ainoastaan terästuotteita valmistavilla yrityksillä on oikeus nostaa kanne EHTY:n perustamissopimuksen 33 artiklan perusteella. Koska Falck ei ole enää terästeollisuusyritys, sillä ei ole asiavaltuutta valittaa sellaisesta tuomiosta, jolla hylättiin kumoamiskanne, jota käsiteltäessä se on esiintynyt pelkästään väliintulijana.

49 Falck väittää puolestaan, että koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hyväksynyt sen väliintulijaksi ensimmäisessä oikeusasteessa, tämä on katsonut, että Falckilla on konkreettinen ja todellinen intressi saada asia ratkaistuksi ja että asia koskee sitä näin ollen välittömästi EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetulla tavalla, mikä antaa sille mahdollisuuden hakea muutosta.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

50 Aluksi on tutkittava komission väite, jonka mukaan voidakseen hakea muutosta Falckin olisi pitänyt täyttää vielä ehto, joka yritysten on täytettävä ennen kuin ne voivat nostaa kanteen perustamissopimuksen 33 artiklan toisen kohdan perusteella, eli sitä olisi voitava pitää myös EHTY:n perustamissopimuksen 80 artiklassa tarkoitettuna yrityksenä; toisin sanoen sen olisi esillä olevassa asiassa harjoitettava edelleen teräksen tuotantoa yhteisön alueella.

51 Perustamissopimuksen 33 artiklassa tarkoitetaan komission päätöksiä tai suosituksia koskevia kumoamiskanteita. Kyseisen määräyksen toisessa kohdassa perustamissopimuksen 80 artiklassa tarkoitetulle yritykselle annetaan oikeus nostaa kanne sitä koskevasta yksittäisestä päätöksestä tai suosituksesta taikka yleisestä päätöksestä tai suosituksesta, johon se katsoo liittyvän itseensä vaikuttavaa harkintavallan väärinkäyttöä. EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 34 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään puolestaan, että luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt, joiden etua yhteisön tuomioistuimen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisu koskee, voivat olla väliintulijoina kyseisessä asiassa.

52 EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 34 artiklan ensimmäinen kohta koskee näin ollen laajempaa henkilöryhmää kuin perustamissopimuksen 33 artiklan toinen kohta, ja sellaiset henkilöt, joilla ei ole oikeutta nostaa kannetta komission päätöksestä tai suosituksesta, voidaan tarvittaessa hyväksyä väliintulijoiksi tällaiseen oikeudenkäyntiin.

53 Kyseisen perussäännön 49 artiklan toisen kohdan mukaan muutosta voivat hakea kaikki asianosaiset, joiden vaatimukset on kokonaan tai osittain hylätty, mutta siinä tarkennetaan kuitenkin, että muut väliintulijana olleet asianosaiset kuin jäsenvaltiot ja yhteisön toimielimet voivat hakea muutosta ainoastaan silloin, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätös koskee heitä välittömästi.

54 Sellainen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on hyväksytty väliintulijaksi oikeudenkäyntiin ensimmäisessä oikeusasteessa EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 34 artiklan ensimmäisen kohdan perusteella, ei näin ollen tarvitse osoittaa olevansa perustamissopimuksen 80 artiklassa tarkoitettu yritys, jolla on tarvittaessa oikeus nostaa kanne perustamissopimuksen 33 artiklan toisen kohdan perusteella, jotta se voisi hakea muutosta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kyseisessä asiassa antamaan päätökseen, ja komissio on näin ollen väärässä väittäessään, ettei Falckin valitusta voida ottaa tutkittavaksi sillä perusteella, että se ei harjoita enää teräksen tuotantoa.

55 EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan toisessa kohdassa edellytetään kuitenkin, että muut ensimmäisessä oikeusasteessa väliintulijoina olleet asianosaiset kuin jäsenvaltiot ja yhteisön toimielimet voivat hakea muutosta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätökseen ainoastaan, jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätös koskee niitä välittömästi. Tämän määräyksen ja luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden väliintuloa koskevan EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 34 artiklan ensimmäisen kohdan määräyksen, jossa vaaditaan ainoastaan perustelemaan se, että asian ratkaisu koskee asianomaisen etua, erilainen muotoilu merkitsee sitä, että asianosainen ei voi hakea muutosta pelkästään sillä perusteella, että se on täyttänyt jälkimmäisen edellytyksen ja että se on hyväksytty väliintulijaksi oikeudenkäyntiin ensimmäisessä oikeusasteessa.

56 Näin ollen on toiseksi tutkittava, koskeeko valituksenalainen tuomio Falckia välittömästi.

57 Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun neljännen jaoston puheenjohtaja on todennut 11.7.1997 annetussa määräyksessä, jolla Falckille annettiin oikeus osallistua oikeudenkäyntiin ensimmäisessä oikeusasteessa, ja kuten valituksenalaisen tuomion 34 kohdassa huomautetaan, Falckin Valbruna Srl:lle ja ACB:lle ACB:n myynnin yhteydessä antamat vakuudet huomioon ottaen "[m]ikäli — — kannetta ei hyväksytä ja kun kantajalle tukena maksetut summat peritään sen johdosta komission päätöksen mukaisesti takaisin, Valbruna Srl tai [ACB] voivat [ACB:n osakepääoman siirrosta tehtyjen] sopimusten perusteella nostaa regressikanteen Falckia vastaan — — ".

58 Tämänhetkisessä tilanteessa Falck voi näin ollen joutua maksamaan kokonaisuudessaan takaisin riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa tarkoitetut summat ja sen on ainakin niin kauan kuin asiaa ei ole vielä lopullisesti saatettu päätökseen ryhdyttävä toimenpiteisiin siten, että se voi tarvittaessa ottaa vastattavakseen tämänsuuruisesta taloudellisesta rasitteesta. Tämä tilanne ja siitä Falckille seu-

raavat velvoitteet säilytettiin ennallaan valituksenalaisessa tuomiossa hylkäämällä ACB:n ja Falckin vaatimukset, mutta jos kyseisessä tuomiossa olisi päädytty vastakkaiseen ratkaisuun, kyseiset velvoitteet olisi voitu poistaa. Valituksenalainen tuomio koskee näin ollen Falckia välittömästi ja Falck voi hakea siihen muutosta.

B *Vaatimus tiettyjen ACB:n ja Falckin esittämien asiakirjojen poistamisesta oikeudenkäyntiasiakirjoista*

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

59 Komissio vaatii poistettavaksi oikeudenkäyntiasiakirjoista kolme ACB:n ja Falckin valitustensa liitteinä esittämää asiakirjaa (asiakirjat B6, B3 ja B5). Kyse on komission oikeudellisen yksikön muistiosta (liitetty Italian viranomaisten 27.3.1996 päivättyyn kirjeeseen), jonka osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lopulta päättänyt, ettei komission tarvinnut sitä esittää, ja kahdesta muistiinpanosta, joita ei ole tehty komission viralliselle paperille ja joiden ACB ja Falck väittävät olevan peräisin komission yksiköistä, mutta joiden osalta komissio toteaa, ettei se voi varmistaa niiden luonnetta ja alkuperää. Komissio väittää, että kyseiset kolme asiakirjaa on esitetty ensimmäisessä oikeusasteessa liitteenä Falckin vastaukseen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin, ja että ne — olettaen, että muistiinpanot, joita ei ole tehty komission viralliselle paperille, ovat todella peräisin sen yksiköistä — ovat sisäisiä asiakirjoja, joiden tarkoituksena ei ole joutua toimielimen ulkopuolelle. Komissio vetoaa intressiinsä säilyttää päätöksentekonsa salaisuus ja korostaa niitä epäilyksiä, jotka koskevat näistä kolmesta asiakirjasta kahden luonnetta ja niiden keinojen sääntöjenmukaisuutta, joilla ne on saatu, ja se vaatii, että kyseiset asiakirjat ja niihin valituksissa tehdyt viittaukset on poistettava oikeudenkäyntiasiakirjoista.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

60 ACB on todellisuudessa toimittanut ensimmäisessä oikeusasteessa ne asiakirjat, joiden poistamista oikeudenkäyntiasiakirjoista komissio vaatii, liitteenä vastaukseensa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kirjallisiin kysymyksiin. Vaikka komissio on itse epäröinyt sitä, voiko se esittää ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämän pyynnön johdosta Italian viranomaisten 27.3.1996 päivätyn kirjeen, jonka liitteenä yksi näistä asiakirjoista oli — toisin sanoen komission oikeudelliselta yksiköltä peräisin oleva muistio — ja vaikka se on todennut, että sen tarkoituksena oli selvittää, millä tavalla kyseinen asiakirja oli joutunut Italian viranomaisten haltuun, oikeudenkäyntiasiakirjoista ei kuitenkaan ilmene, että se olisi pyytänyt ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta poistamaan kyseiset kolme riidanalaista asiakirjaa oikeudenkäyntiasiakirjoista sen jälkeen kun ACB oli ne esittänyt.

61 Nämä asiakirjat muodostavat näin ollen osan yhteisöjen tuomioistuimelle yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 111 artiklan 2 kohdan mukaisesti toimitettuja ensimmäisen oikeusasteen oikeudenkäyntiasiakirjoja eikä komissio voi vaatia asiakirjojen poistamista sillä perusteella, että ne on esitetty uudestaan ja niihin vedotaan uudestaan muutoksenhaun yhteydessä. Tällainen vaatimus on jätettävä tutkimatta.

C *Valituksiin liittyvä asiakysymys*

62 ACB ja Falck arvostelevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta oikeudenkäyntivirheestä, joka on niiden etujen vastainen. Ne väittävät myös, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen ja arviointivirheen katsoessaan, että ACB:n puolustautumisoikeudet on otettu huomioon hallinnollisessa menettelyssä, ja että valituksenalainen tuomio on tältä osin ristiriitaisesti perusteltu. Kyseessä olevien toimenpiteiden luonnehdinnan ja

arvioinnin osalta ACB ja Falck katsovat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös tehnyt useita oikeudellisia virheitä, ja että valituksenalainen tuomio on puutteellisesti perusteltu. Ne esittävät samantyyppisiä väitteitä koskien sitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut riidanalaista päätöstä siltä osin kuin siinä on määrätty tiettyjen ACB:lle maksettujen tukien takaisinmaksamisesta ja takaisinmaksamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista säännöistä.

1. Valitusperuste, joka koskee oikeudenkäyntivirhettä, joka on valittajien etujen vastainen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

63 ACB ja Falck viittaavat niihin olosuhteisiin, joissa Italian viranomaisten 27.3.1996 päivätty kirje ja sen liitteet esitettiin suullisessa käsittelyssä, ja ne väittävät, että kontradiktorista periaatetta on loukattu. Ne katsovat, kuten niiden mielestä myös suullisen käsittelyn pöytäkirja osoittaa, että niiden lakimiehillä ei ole ollut aikaa tutkia kyseisiä asiakirjoja, joihin sisältyi lukuisia laajoja liitteitä, eikä kuulla niitä kyseisten asiakirjojen osalta. Mahdollisuudella tutustua kyseisiin asiakirjoihin kirjaamossa samana päivänä kun suullinen käsittely pidettiin, ei ole voitu täyttää puolustautumisoikeuksia koskevia vaatimuksia. Suullisen käsittelyn jälkeen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei katsonut kuitenkaan tarpeelliseksi aloittaa suullista käsittelyä uudestaan työjärjestyksensä 62 artiklan perusteella.

64 Valittajat arvostelevat lisäksi valituksenalaista tuomiota siitä, ettei siinä mainita lainkaan niitä olosuhteita, joissa kyseinen kirje toimitettiin, ja ne katsovat, että suullisen käsittelyn pöytäkirjan vähäsanaisuus ei voi korjata tätä puutetta. Ne vaativat tämän vuoksi yhteisöjen tuomioistuinta ottamaan kirjalliseen muotoon saatetun suullisen käsittelyn äänitteen kokonaisuudessaan osaksi yhteisöjen tuomioistuimessa pidettävän suullisen käsittelyn pöytäkirjaa.

65 Komissio katsoo valitusperusteen olevan keinotekoinen. Sen mukaan valittajat olivat aivan varmasti tietoisia kaikista kyseessä olevista asiakirjoista, jotka Italian viranomaiset olivat todennäköisesti niille toimittaneet, mihin viittaa myös se, että ACB on toimittanut 27.3.1996 päivättyyn kirjeeseen liitetyn komission oikeudellisen yksikön muistion ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle jo ennen suullista käsittelyä.

66 Komissio toteaa vielä, etteivät valittajat ole joka tapauksessa väittäneet suullisen käsittelyn kuluessa eivätkä sen jälkeen, vaikka ne olisivat voineet vaatia suullisen käsittelyn aloittamista uudestaan, että niiden puolustautumisoikeuksia olisi loukattu. Komission mukaan on joka tapauksessa tarpeen, että valittajat osoittavat, että kyseisten asiakirjojen esittäminen voi vaikuttaa ratkaisevasti asian ratkaisuun ja että niillä ei ole ollut mahdollisuutta esittää asian kannalta merkityksellisiä seikkoja ennen suullisen käsittelyn päättämistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

67 EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklan mukaan muutoksenhaun perusteena voi olla asian käsittelyssä yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, joka on hakijan etujen vastainen.

68 Valittajat väittävät esillä olevassa asiassa puolustautumisoikeuksia ja kontradiktorista periaatetta loukatun kun otetaan huomioon laajojen asiakirjojen myöhään tapahtunut esittäminen suullisessa käsittelyssä ja ne olosuhteet, joissa niiden lakimiehet saattoivat tutustua kyseisiin asiakirjoihin päivänä, jolloin suullinen käsittely järjestettiin.

69 Alustavasti on hylättävä valittajien vaatimus, joka koskee kirjalliseen muotoon saatetun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyn suullisen äänitteen pöytäkirjan liittämistä yhteisöjen tuomioistuimessa pidettävän suullisen käsittelyn pöytäkirjaan. Olosuhteita, joissa komissio on esittänyt ja valittajien lakimiehet ovat tutkineet edellä olevassa kohdassa mainitut asiakirjat, ei ole riitautettu millään tavalla. Tältä osin jo suullisen käsittelyn pöytäkirjan perusteella voidaan joka tapauksessa selvittää nämä olosuhteet, jotka on mainittu tämän tuomion 28 kohdassa. Sitä paitsi on selvää, että valittajat eivät ole suullisessa käsittelyssä vedonneet siihen, ettei niillä ollut mahdollisuutta reagoida asianmukaisesti kyseisten asiakirjojen esittämiseen. Näin ollen kirjalliseen muotoon saatetun suullisen käsittelyn äänitteen liittämisestä oikeudenkäyntiasiakirjoihin ei ole mitään hyötyä valittajien ensimmäisen valitusperusteen arvioimisen kannalta.

70 Asiakysymyksen osalta on todettava, etteivät valittajat ole osoittaneet mitenkään, miltä osin kyseisten asiakirjojen esittäminen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyssä suullisessa käsittelyssä olisi vaikuttanut asian ratkaisemiseen, ja varsinkaan ne eivät ole vedonneet yhteenkään sellaiseen kyseisten asiakirjojen sisältöä koskevaan seikkaan, jolla, jos se olisi esitetty ensimmäisessä oikeusasteessa, olisi voinut olla tällaista vaikutusta. Näin ollen valittajat eivät ole osoittaneet, että oikeudenkäyntivirhe, johon ne vetoavat, olisi ollut niiden etujen vastainen, ja valitusperuste on hylättävä.

2. Puolustautumisoikeuksien loukkaaminen, johon komissio on syyllistynyt hallinnollisessa menettelyssä

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

71 Falck ja ACB väittävät, että ACB on hallinnollisessa menettelyssä pyytänyt komissiolta kahteen kertaan saada osallistua kyseiseen menettelyyn, mutta että komissio ei ole mitenkään vastannut sen pyyntöön. Falckin ja ACB:n mukaan

kyseinen seikka merkitsee puolustautumisoikeuksien loukkaamista. Toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut valituksenalaisen tuomion 42—47 kohdassa, valtiontuen saajan puolustautumisoikeuksien toteutumista ei voida varmistaa sillä, että tuensaajaa kohdellaan ainoastaan henkilönä, jota viidennen terästukisäännöstön, jonka perusteella menettelyn kohteena olevaa valtiontukea saaneella ei ole oikeutta tulla kuulluksi, 6 artiklan 4 kohdassa määrätyn menettelyn aloittaminen koskee.

72 Italian hallitus väittää tältä osin, että tarve pyytää asianosaisilta lausunnot ei voi rajoittua siihen, että tätä koskeva kehotus esitetään Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaistussa menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä. On tarpeen, että kontradiktorista periaatetta todella noudatetaan ja että kun tuensaaja pyytää saada tulla kuulluksi, komissio ainakin vastaa sen pyyntöön.

73 Lisäksi valittajat havaitsevat valituksenalaisen tuomion perusteluissa ristiriitaisuuksia puolustautumisoikeuksien noudattamista koskevilta osin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin nimittäin muistuttaa tarpeesta pyytää asianosaisilta lausunnot, mutta se ei ole kuitenkaan arvostellut komissiota siitä, että tämä on jättänyt sen tekemättä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valittajien mukaan katsonut, että tuensaajalla on oikeus osallistua menettelyyn siinä määrin kuin yksittäistapaukseen liittyvissä olosuhteissa on tarkoituksenmukaista, mutta se ei ole kuitenkaan tarkistanut, oliko näin tapahtunut nyt käsiteltävänä olevassa asiassa. Valittajien mukaan jos ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt tämän, se olisi päätellyt, että koska ACB ei ollut saanut osallistua menettelyyn, komissio oli tutkinut samat tuet kahdessa eri päätöksessä ja jättänyt tarkistamatta tavan, jolla kyseiset tuet oli käytetty, ja tehnyt näin ollen virheellisen päätöksen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt päätellä, että komissio ei ollut täyttänyt velvollisuuttaan tutkia huolellisesti ja puolueettomasti kaikki yksittäistapauksen kannalta merkitykselliset seikat. Valittajat katsovat, että valituksenalaisessa tuomiossa on myös ristiriitaisuuksia seuraavien seikkojen vuoksi:

— siinä on arvosteltu ACB:tä siitä, ettei tämä ole vedonnut tiettyihin seikkoihin hallinnollisen menettelyn kuluessa, vaikka ACB:lle ei ole annettu tähän edes mahdollisuutta;

— ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hyväksynyt ACB:n tarjoamat todisteet tuen käytön osalta, mutta valituksenalaisessa tuomiossa päätellään kuitenkin, että joka tapauksessa ainoastaan komissio voi myöntää poikkeuksen perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa säädetystä tukia koskevasta kiellosta.

74 Komissio väittää ensinnäkin, että puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen on vedottu ensimmäisessä oikeusasteessa ainoastaan ACB:n suhteen ja että näin ollen valituksia ei voida ottaa tutkittavaksi siltä osin kuin ne koskevat puolustautumisoikeuksien loukkaamista Falckin suhteen.

75 Se muistuttaa, että valtiontukien valvontamenettelyä käydään joka tapauksessa asianomaista jäsenvaltiota vastaan. Komissiolla ei tästä syystä voi olla velvollisuutta kuulla kontradiktorisesti yrityksiä, joita asia koskee, olivatpa nämä sitten tuensaajia tai kantelijoita. Komission velvollisuudet näiden yritysten suhteen rajoittuvat siihen, että sen on pyydettävä niitä esittämään huomautuksensa, jos menettely päätetään aloittaa, mikä tapahtuu julkaisemalla tältä osin tehty päätös. Komissio vetoaa tältä osin Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22 päivänä maaliskuuta 1999 annettuun neuvoston asetukseen (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1; jäljempänä EY:n valtiontukimenettelyä koskeva asetus), johon on otettu oikeuskäytännössä vahvistetut periaatteet valtiontukien valvonnan osalta.

76 Komissio korostaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen todenneen valituksenalaisen tuomion 46 kohdassa, että ACB:lle oli menettelyn aloittamisen yhteydessä annettu tilaisuus esittää huomautuksensa, vaikka se ei ollutkaan käyttänyt tätä mahdollisuutta. Tällaista tosiseikkoja koskevaa toteamusta ei voida kyseenalaistaa muutoksenhaun yhteydessä. Näin ollen komissiota ei voida arvostella siitä, ettei se ole ottanut huomioon sellaisia mahdollisia tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja, jotka sille olisi voitu esittää hallinnollisessa menettelyssä,

kun näin ei kuitenkaan ole tehty, koska komissiolla ei ole viran puolesta velvollisuutta kuvitella, mitkä ovat ne seikat, jotka sille olisi voitu esittää. Se vetoaa tältä osin asiassa C-367/95 P, komissio vastaan Sytraval ja Brink's France, 2.4.1998 annetun tuomion (Kok. 1998, s. I-1719) 60 kohtaan.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

77 Valittajat vetoavat samanaikaisesti oikeudelliseen virheeseen, tosiseikkojen virheelliseen arviointiin ja valituksenalaisessa tuomiossa oleviin ristiriitaisiin perusteluihin.

78 Oikeudellinen virhe perustuu niiden mukaan lähinnä siihen, että sen, että asianosaisilta pyydetään lausunnot komission päätöksestä aloittaa viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan mukainen menettely, on arvioitu riittävän menettelyn kohteena olevan tuensaajan puolustautumisoikeuksien turvaamiseksi, vaikka tuensaaja on nimenomaisesti pyytänyt, että komissio kuulisi sitä, mutta komissio ei ole kuitenkaan ryhtynyt tämän pyynnön johdosta mihinkään erityisiin toimenpiteisiin.

79 Viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan mukaisessa tutkintavaiheessa, jota säännellään EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohtaa (josta on tullut EY 88 artiklan 2 kohta) muistuttavin määräyksin siltä osin kuin on kyse asianosaisten osallistumisesta menettelyyn, komission on pyydettävä asianosaisilta lausunnot.

80 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan soveltamisen osalta, että Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä julkaistu tiedonanto on asianmukainen keino tiedottaa menettelyn alkamisesta kaikille asianosaisille (asia 323/82, Intermills v. komissio, tuomio 14.11.1984, Kok. 1984, s. 3809, Kok. Ep. VII, s. 667, 17 kohta). Tällä tiedonannolla pyritään saamaan niiltä, joita asia koskee, kaikki tiedot, joista komissiolle voisi olla hyötyä tulevassa toiminnassaan (asia 70/72, komissio v. Saksa, tuomio 12.7.1973, Kok. 1973, s. 813, Kok. Ep. II, s. 117, 19 kohta). Tällaisella menettelyllä taataan myös muille jäsenvaltioille ja niille, joita asia koskee, tilaisuus tulla kuulluiksi (asia 84/82, Saksa v. komissio, tuomio 20.3.1984, Kok. 1984, s. 1451, Kok. Ep. VII, s. 545, 13 kohta). Samoja periaatteita voidaan soveltaa viidennen terästukisäännöstön yhteydessä.

81 Valtiontukien valvontamenettely ja erityisesti viidennen terästukisäännöstön mukainen menettely on kuitenkin sen systematiikka huomioon ottaen tuen myöntämisestä yhteisön oikeuden mukaisiin velvoitteisiinsa nähden vastuussa olevaa jäsenvaltiota vastaan aloitettu menettely. Tämän vuoksi puolustautumisoikeuksien noudattaminen edellyttää sitä, että siltä osin kuin jäsenvaltio ei ole voinut esittää näkemyksiään tietyistä tiedoista, komissio ei voi käyttää niitä kyseistä jäsenvaltiota vastaan tekemässään päätöksessä (asia 234/84, Belgia v. komissio, tuomio 10.7.1986, Kok. 1986, s. 2263, Kok. Ep. VIII, s. 717, 29 kohta, ns. Meura-tapaus).

82 Valtiontukien valvontamenettelyssä muilla asianosaisilla kuin asianomaisella jäsenvaltiolla on ainoastaan tämän tuomion 80 kohdassa todettu asema, eivätkä ne tältä osin voi itse vaatia, että komission olisi kuultava niitä samalla kontradiktorisella tavalla kuin sen on kuultava kyseessä olevaa jäsenvaltiota (em. asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomion 59 kohta).

83 Yhdessäkään valtiontukien valvontamenettelyä koskevassa säännöksessä ei anneta kaikista niistä, joita asia koskee, juuri tuensaajalle mitään erityistä asemaa. Tältä osin on tarkennettava, että valtiontukien valvontamenettely ei ole

tuensaajaa tai tuensaajia "vastaan" aloitettu menettely, mikä tarkoittaisi sitä, että tuensaaja tai tuensaajat voivat vedota niinkin laajoihin oikeuksiin kuin puolustautumisoikeudet sellaisinaan.

84 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen voinut lainmukaisesti katsoa, että koska komissio on julkaissut tämän tuomion 80 kohdassa mainitun tiedonannon eli koska se on etenkin pyytänyt tuensaajaa esittämään huomautuksensa ja koska, kuten valituksenalaisen tuomion 46 kohdassa on todettu, kyseessä oleva tuensaaja ei ollut käyttänyt tätä mahdollisuutta, komissio ei ole loukannut tuensaajan oikeuksia.

85 On tarkennettava, että toteamus, jonka mukaan ACB ei ole käyttänyt mahdollisuuttaan esittää huomautuksensa, on sellainen tosiseikkojen arviointia koskeva kysymys, jota yhteisöjen tuomioistuin ei voi ottaa uudelleen tutkittavaksi muutoksenhaun yhteydessä lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla (ks. erityisesti asia C-13/99 P, TEAM v. komissio, tuomio 15.6.2000, Kok. 2000, s. I-4671, 63 kohta). Esillä olevassa asiassa oikeudenkäyntiasiakirjojen tutkinnan perusteella ei ilmene, että kyse olisi tällaisesta selvityksen vääristyneellä tavalla huomioon ottamisesta.

86 Oikeudellista virhettä ja tosiseikkojen virheellistä arviointia koskevat valitusperusteet on näin ollen hylättävä.

87 Asiassa ei ole myöskään näytetty toteen, että perusteluissa olisi valittajien väittämiä ristiriitaisuuksia.

88 Toisin kuin Falck ja ACB väittävät, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei nimittäin ole muistuttanut millään tavalla tarpeesta pyytää asianosaisilta lausunnot ja jättänyt tämän jälkeen arvostelematta komissiota siitä, ettei tämä ole tätä tehnyt, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 46 kohdassa päinvastoin todennut, että komissio oli antanut ACB:lle tilaisuuden esittää huomautuksensa.

89 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei myöskään ole korostanut, että tuensaajalle on annettava oikeus osallistua menettelyyn siinä määrin kuin yksittäistapaukseen liittyvissä olosuhteissa on tarkoituksenmukaista ja jättänyt tämän jälkeen tarkistamatta, oliko näin tapahtunut, koska se on todennut samoin valituksenalaisen tuomion 46 kohdassa, että tällainen vaatimus oli täytetty.

90 Myös siitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut, että ACB:lle oli annettu tilaisuus esittää huomautuksensa, seuraa, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen perusteluihin liity mitään ristiriitaisuutta siltä osin kuin se on todennut valituksenalaisen tuomion 117 kohdassa, ettei ACB ollut esittänyt todisteita, joiden perusteella olisi ollut mahdollista katsoa, että kyseisiin tukiin voitiin soveltaa viidennessä terästukisäännöstössä säädettyjä poikkeuksia.

91 Valituksenalaisessa tuomiossa ei ole myöskään mitään ristiriitaa sen seikan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut, voitiinko kantajien ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämien niiden seikkojen perusteella, joilla pyrittiin osoittamaan, että kyseiset tuet olivat yhteismarkkinoille soveltuvia, päätellä, että komissio on arvioinut asiaa tältä osin virheellisesti (valituksenalaisen tuomion 120—132 kohta), ja sen seikan välillä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tarkentanut, ettei komissio voinut olla sidottu siihen, että materiaaliostoista aiheutuneet kulut on esitetty taseessa eri investointeina kansallisen lainsäädännön mukaisesti, koska komission on arvioitava valtiontukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille yhteisön näkökulmasta (valituksenalaisen tuomion 135 kohta).

92 Tästä seuraa, että puolustautumisoikeuksien noudattamatta jättämistä koskevat väitteet on hylättävä kokonaisuudessaan.

3. Kyseisten toimenpiteiden luonnehdinta ja arviointi

93 Falck ja ACB väittävät, että valituksenalaiseen tuomioon liittyy oikeudellisia virheitä ja että se on useilta osin puutteellisesti perusteltu.

a) Kyseisten tukien vaikutus yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin ja kilpailuun

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

94 Valittajat väittävät, että valituksenalaisessa tuomiossa vahvistetaan virheellisesti komission näkemys, jonka mukaan EHTY:n perustamissopimusta sovellettaessa valtiontuella ei välttämättä tarvitse olla vaikutusta yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin ja kilpailuun, jotta tuen voitaisiin katsoa kuuluvan EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa määrätyn kiellon soveltamisalaan. EY:n perustamissopimuksen valtiontukea koskevien määräysten tavoin kyseisessä EHTY:n perustamissopimuksen määräyksessä tarkoitetaan kuitenkin valittajien mukaan ainoastaan tukea, jolla on vaikutusta näihin tekijöihin. Ensimmäisen

oikeusasteen tuomioistuin on tältä osin jättänyt ottamatta huomioon yhteisöjen tuomioistuimen määrittelemät suuntaviivat, jotka koskevat tarvetta tulkita ja soveltaa yhteisöjen perustamissopimuksia niiden yhteisten tavoitteiden, tarkoituksen ja hengen mukaisesti ja jotka seuraavat asiassa C-221/88, Busseni, 22.2.1990 annetusta tuomiosta (Kok. 1990, s. I-495, Kok. Ep. X, s. 341).

95 Italian hallitus toteaa vielä, että joka tapauksessa se, että EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohta koskee valtioiden "muodossa tai toisessa" myöntämää tukea, ei merkitse sitä, että se koskisi tukea, jolla ei todellisuudessa tai mahdollisesti ole mitään vaikutusta yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin tai kilpailuun. Se korostaa komission itse todenneen riidanalaisen päätöksen IV kohdan ensimmäisessä alakohdassa, että "terästeollisuuden tukia koskevaa yhteisön sääntelyä — — tarvitaan — — alalla, jossa yhteismarkkinoille soveltumattomat tuet voivat aiheuttaa vakavaa kilpailun vääristymistä", ja että tästä syystä komission on silloin kun se ottaa kantaa terästeollisuusyritykselle myönnetyn tuen lainmukaisuuteen ja tarpeeseen periä tuki takaisin, tutkittava, onko tuella vaikutusta kilpailuun ja kaupankäyntiin.

96 Valittajat katsovat lisäksi, että perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa vahvistetun valtiontukia koskevan kiellon ehdottomuus, johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on erityisesti nojautunut, on poistettu antamalla vuodesta 1980 lukien kuusi teräteollisuuden tukea koskevaa säännöstöä, joilla on otettu käyttöön poikkeukset terästeollisuuden tukia koskevan kiellon periaatteeseen. Jäsenvaltioilla oleva mahdollisuus myöntää tukea tietyin edellytyksin merkitsee kuitenkin valittajien mukaan sitä, että kyseinen asia kuuluu EHTY:n perustamissopimuksen 67 artiklan soveltamisalaan, ja kyseistä 67 artiklaa sovelletaan puolestaan ainoastaan siltä osin kuin toimet, joita se koskee, ovat omiaan vaikuttamaan tuntuvasti kilpailun edellytyksiin. Näin ollen koska komission EHTY:n perustamissopimuksen 67 artiklan perusteella toteuttamalla toimella pyritään palauttamaan kilpailutilanne ennalleen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi pitänyt tarkistaa, oliko kyseisillä tuilla ollut jonkinlaista vaikutusta yhteisön sisäiseen kaupankäyntiin ja saattoiko niiden takaisinperimisellä olla vaikutusta kilpailuun tukien myöntämisen jälkeen kulunut aika huomioon ottaen. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on sitä paitsi valittajien mukaan katsonut, että perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohta ei ole luonteeltaan ehdoton. Valittajat vetoavat tältä osin asiassa T-239/94, EISA v. komissio, 24.10.1997 annettuun tuomioon (Kok. 1997, s. II-1839, 62 kohta).

97 Valituksenalaisessa tuomiossa omaksutun tulkinnan tueksi komissio vetoaa yhteisöjen tuomioistuimen presidentin asiassa C-399/95 R, Saksa vastaan komissio, 3.5.1996 antamaan määräykseen (Kok. 1996, s. I-2441) osoittaakseen EHTY:n perustamissopimuksen tukia koskevien määräysten ehdottomuuden sekä edellä mainittuun asiassa EISA vastaan komissio annettuun tuomioon.

98 Komissio toteaa vielä, että EHTY:n perustamissopimuksella käyttöön otetun valtiontukia koskevan järjestelmän sääntöjen rinnastaminen EY:n perustamissopimuksen vastaaviin sääntöihin on ristiriidassa EY:n perustamissopimuksen 232 artiklan (josta on tullut EY 305 artikla) kanssa, jossa todetaan, että EY:n perustamissopimusta sovelletaan EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin ainoastaan, jos esiin nousseista kysymyksistä ei ole määrätty EHTY:n perustamissopimuksen määräyksissä. Edellä mainitussa asiassa Busseni annettu tuomio, jossa kyseistä periaatetta sovellettiin sen äärirajoille saakka, on komission mukaan yksittäistapaus, ja yhteisöjen tuomioistuin on useaan otteeseen hylännyt väitteet, joilla pyritään osoittamaan EY:n perustamissopimuksen ensisijaisuus. Komissio vetoaa tältä osin asiassa 36/83, Mabanaft, 28.6.1984 annettuun tuomioon (Kok. 1984, s. 2497), asiassa C-128/92, Banks, 13.4.1994 annettuun tuomioon (Kok. 1994, s. I-1209) ja asiassa C-18/94, Hopkins ym., 2.5.1996 annettuun tuomioon (Kok. 1996, s. I-2281).

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

99 EY:n perustamissopimuksen 232 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Tällä sopimuksella ei muuteta Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimuksen määräyksiä varsinkaan jäsenvaltioiden oikeuksia tai velvollisuuksia mainitun yhteisön toimielinten valtuuksia eikä mainitussa sopimuksessa hiilen ja teräksen yhteismarkkinoiden toiminnasta annettuja määräyksiä koskevilta osin."

100 Tästä seuraa, että hiilen ja teräksen yhteismarkkinoiden toiminnan osalta EHTY:n perustamissopimuksen säännöt ja kaikki sen soveltamisesta annetut säännökset ovat edelleen voimassa EY:n perustamissopimuksen määräyksistä huolimatta (ks. asia 239/84, Gerlach, tuomio 24.10.1985, Kok. 1985, s. 3507, 9 kohta). Tosin siltä osin kuin esiin nousseista kysymyksistä ei ole määrätty EHTY:n perustamissopimuksen määräyksissä tai EHTY:n perustamissopimuksen perusteella annetuissa säännöstöissä, EY:n perustamissopimusta ja sen soveltamisesta annettuja säännöksiä voidaan soveltaa EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin (asia 328/85, Deutsche Babcock, tuomio 15.12.1987, Kok. 1987, s. 5119, 10 kohta).

101 Valtiontuen myöntämistä koskevasta kysymyksestä on kuitenkin määrätty EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa. Toisin kuin EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohta (josta on muutettuna tullut EY 87 artiklan 1 kohta), joka koskee jäsenvaltion myöntämää taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnettyä tukea, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ainoastaan siltä osin kuin kyseinen tuki vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohta koskee yksinkertaisesti valtioiden muodossa tai toisessa myöntämää tukea.

102 EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan ja EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan selkeästi erilainen muotoilu riittää osoittamaan, että jäsenvaltioiden tarkoitus ei ollut valtiontukea koskevan kysymyksen osalta vahvistaa samoja sääntöjä eikä samoja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia ja että tukitoimenpiteellä ei tarvitse välttämättä olla vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan tai kilpailuun, jotta sen voitaisiin katsoa kuuluvan EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan soveltamisalaan (ks. yhdistetyt asiat C-280/99 P—C-282/99 P, Moccia Irme ym. v. komissio, tuomio 21.6.2001, s. I-4717, 32—33 kohta).

103 Se, että komissio on EHTY:n perustamissopimuksen 95 artiklan perusteella Euroopan unionin neuvoston puoltavan lausunnon saatuaan ja neuvoa-antavaa

komiteaa kuultuaan antanut säännöksiä, jotta tietyt EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvat tuet voidaan hyväksyä, ei voi muuttaa tuen määritelmää sellaisena kuin se on esitetty kyseisen perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdassa.

104 Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti katsonut valituksenalaisen tuomion 114 kohdassa, että komission tehtävänä ei ollut tarkistaa, oliko riidanalaisessa päätöksessä tarkoitetuilla tuilla vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan taikka kilpailuun. Oikeudellista virhettä koskeva valitusperuste on näin ollen tältä osin hylättävä.

b) Kysymys sovellettavasta terästukisäännöstöstä

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

105 Valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen, koska se on katsonut, että sen jälkeen kun terästukisäännöstöjen soveltamisaika on päättynyt, komissiolla ei kyseisen terästukisäännöstön nojalla ole enää oikeutta antaa lupaa sellaiselle tuelle, jota ei ole ilmoitettu, ja sen on sovellettava päätöksensä tekemisen ajankohtana voimassa olevaa säännöstöä.

106 Falck huomauttaa, että ACB ja se itse ovat väittäneet ensimmäisessä oikeusasteessa tällaisen näkemyksen johtavan siihen, että tapahtumiin sovelletaan luottamuksensuojan periaatteen ja maxime tempus regit actum -periaatteen (jonka mukaan tukeen on sovellettava ennen kaikkea tosiseikkojen tapahtumahetkellä voimassa ollutta lainsäädäntöä) vastaisesti sääntöjä, jotka eivät olleet voimassa ajankohtana, jolloin tapahtumien kaikki vaikutukset olivat jo ilmenneet. ACB toistaa nämä väitteet valituksessaan ja toteaa tämän lisäksi, että kyseisellä näkemyksellä loukataan myös oikeusvarmuuden periaatetta. Falck ja ACB väittävät etenkin, että peräkkäisillä terästukisäännöstöillä otettiin käyttöön järjestelmä, jolla poiketaan pysyvästi tukia koskevasta kiellosta, ja että tiettynä

ajankohtana voimassa oleva säännöstö antaa komissiolle valtuudet hyväksyä tuen kyseisenä ajankohtana, mutta että näitä valtuuksiaan käyttäessään komission on sovellettava sen terästukisäännöstön aineellisia sääntöjä, joka oli voimassa tuen myöntämisen hetkellä. Muussa tapauksessa kyse on aineellisten sääntöjen taannehtivasta soveltamisesta.

107 Falck ja ACB toteavat tältä osin, ettei asiassa 214/83, Saksa vastaan komissio, 3.10.1985 annettu tuomio (Kok. 1985, s. 3053), johon ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on nojautunut, koske peräkkäisten terästukisäännöstöjen ajallista soveltamista koskevaa ongelmaa erityisesti siltä osin kuin on kyse aineellisista säännöistä. Falck korostaa myös sitä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen omaksuma näkemys on ristiriidassa päätöksen 91/176/ETY kanssa, jossa komissio on sen mukaan soveltanut terästukisäännöstöä, joka oli voimassa tuen tosiasiallisen maksamisen ajankohtana. Sen mukaan myös kyseinen ratkaisu on virheellinen, koska ainoastaan tuen myöntämistä koskevan päätöksen tekemisen ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstöä voidaan soveltaa, mutta tähän ratkaisuun päädyttäessä voidaan ainakin välttää liian suuri epävarmuus sovellettavien sääntöjen osalta, kun taas ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen omaksuma ratkaisu merkitsee sitä, että komissio voi valita sovellettavan järjestelmän sen perusteella, milloin se tekee päätöksensä.

108 ACB katsoo lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen sille esittämiin kysymyksiin annetun vastauksen liitteinä 3, 4, 5 ja 6 olevien asiakirjojen ja etenkin komission oikeudellisen yksikön muistion perusteella voidaan päätellä, että komissio ja sen yksiköt olivat jo päättäneet suhtautua myönteisesti siihen, että asiassa oli sovellettava itse tuen myöntämisen ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstöä (kuten useissa komission tekemissä päätöksissä on ACB:n mukaan katsottu). ACB arvostelee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta siitä, ettei tämä ole ottanut millään tavalla huomioon näitä seikkoja hyväksyäkseen näkemyksen, joka esillä olevassa asiassa oikeuttaisi soveltamaan viidettä terästukisäännöstöä.

109 ACB väittää tämän kysymyksen osalta myös, että valituksenalainen tuomio on puutteellisesti perusteltu. Sen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vain katsonut komission selkeästi todenneen, mitä säännöksiä asiassa oli sovellettava.

110 Italian hallitus katsoo, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on komission tavoin sekoittanut toisiinsa ilmoittamatta jätetyn tuen lainmukaisuuteen liittyvät näkökohdat ja tällaisen tuen yhteismarkkinoille soveltuvuuteen liittyvät näkökohdat. Sellaisten tukien, joita ei ole ilmoitettu, yhteismarkkinoille soveltuvuutta arvioitaessa huomioon otettava terästukisäännöstö on se säännöstö, joka on voimassa sinä ajankohtana kun tuet on myönnettävä myös siinä tapauksessa, että se, ettei tukia ole ilmoitettu hyvissä ajoin, merkitsee sitä, että tuet on katsottava lainvastaisiksi. Oikeusvarmuuden periaate kieltää nimittäin soveltamasta tukiin sellaista terästukisäännöstöä, joka on tullut voimaan vasta tukien myöntämisen jälkeen.

111 Komissio sitä vastoin hyväksyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 59—65 kohdassa esittämät perustelut. Se korostaa, että on merkityksellistä, että terästukisäännöstöissä ei edes mainita mahdollisuudesta hyväksyä sellainen tuki, jota ei ole ilmoitettu, ja muistuttaa, että edellä mainitussa asiassa Saksa vastaan komissio 3.10.1985 antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että komissiolla ei ole valtuuksia hyväksyä terästeollisuudelle myönnettävää tukea, jos tuen käyttöönottamista tai sen muuttamista koskevaa suunnitelmaa ei ole ilmoitettu sille ennen kussakin säännöstössä asetetun viimeisen voimassaolopäivän päättymistä. Tästä seuraa, että tällaisen tuen tutkinta voi oikeudellisesti perustua ainostaan siihen terästukisäännöstöön, joka oli voimassa komission päätöksen tekemisen hetkellä. Valittajien tekemä ero toimivaltaa koskevien sääntöjen ja aineellisten sääntöjen välillä on perusteeton, koska toimivaltaa voidaan käyttää ainoastaan ratkaistaessa kysymys tuen yhteismarkkinoille soveltuvuudesta aineellisten sääntöjen suhteen.

112 Komissio väittää myös, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole loukannut oikeusvarmuuden tai luottamuksensuojan periaatetta eikä myöskään maxime tempus regit actum -periaatetta. Komission mukaan ensimmäiseksi mainitun periaatteen osalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 64 ja 65 kohdassa, että silloin kun on kyse tuista, joita ei ole ilmoitettu, jäsenvaltio ja tuensaaja eivät voi vaatia, että komissio harjoittaa valvontaa tuen soveltuvuudesta sellaisen terästukisäännöstön perusteella, joka on kumottu. Toisen edellä mainitun periaatteen osalta komissio muistuttaa, että yleisesti ottaen tuensaajana oleville yrityksille voi syntyä perusteltu luottamus tuen säännönmukaisuuteen ainoastaan, jos tuki on myönnetty säädettyä menettelyä noudattaen. Kyseistä periaatetta, joka on vahvistettu EY:n perustamissopimuksen nojalla annetuissa säännöksissä, on sovellettava sitäkin tiukemmin EHTY:n perustamissopimuksen perusteella annettujen säännöksien yhteydessä.

Maxime tempus regit actum -periaatteen osalta komissio toteaa, että kyseisessä periaatteessa vahvistetaan enintään, että komission toteuttama toimi voi perustua ainoastaan sen toteuttamisen ajankohtana voimassa olevaan terästukisäännöstöön.

113 Komissio väittää lopuksi, että oikeudellisen yksikön lausunto ei koske kysymystä ajallisesti sovellettavasta oikeudesta ja että muistiinpanoissa, joiden väitetään olevan peräisin komission yksiköistä, mainitut päätökset ovat tämän kysymyksen osalta täysin asiaan kuulumattomia, koska ne koskevat sellaisia EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia tukisuunnitelmia, jotka on asianmukaisesti ilmoitettu, tai EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia tukisuunnitelmia. Myöskään päätöksestä 91/176/ETY ei saada vahvistusta valittajien näkemyksille, koska sen johdanto-osan V kohdassa todetaan nimenomaisesti, ettei asiaan voida soveltaa tuen myöntämisen ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstöä. Kyseiseen päätökseen sisältyy kuitenkin komission mukaan virhe, koska siinä katsotaan, että asiassa on sovellettava tuen todellisen maksamisen ajankohtana voimassa olevaa terästukisäännöstöä eikä sinä ajankohtana voimassa ollutta terästukisäännöstöä, jona komissio otti kantaa kyseiseen tukeen. Kyse on kuitenkin virheestä, jolla ei ole vaikutusta, koska kuten myös päätöksessä 91/176/ETY itsessään on todettu, kyseisessä kahdessa terästukisäännöstössä olevat määräykset eivät eroa toisistaan.

114 Komissio vastaa ACB:n esittämään arvosteluun, joka koskee valituksenalaisen tuomion perusteluja sovellettavaa terästukisäännöstöä koskevan kysymyksen osalta, korostaen, että valituksenalaisen tuomion 170 ja 171 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on huomauttanut komission tarkentaneen, millä perusteella tämä oli päättänyt soveltaa viidettä terästukisäännöstöä. Valitusperusteella ei joka tapauksessa ole merkitystä, koska riidanalaisessa päätöksessä on komission mukaan myös todettu kyseisten tukien olleen yhteensoveltumattomia toisen terästukisäännöstön kanssa.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

115 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomion 61 kohdassa perustellusti katsonut, että toisin kuin EY:n perustamissopimuksen

valtiontukia koskevat määräykset, joissa komissiolle annetaan pysyvästi oikeus päättää tukien soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, tämä oikeus annetaan terästukisäännöstöissä komissiolle vain määrätyksi ajanjaksoksi.

116 Näin ollen jos tukea, jonka jäsenvaltio haluaa komission hyväksyvän tietyn säännöstön perusteella, ei ole ilmoitettu kyseisessä tukisäännöstössä tuen ilmoittamiselle asetetun määräajan kuluessa, komissio ei voi enää ottaa kantaa kyseisen tuen soveltuvuuteen yhteismarkkinoille tämän säännöstön perusteella (ks. em. asia Saksa v. komissio, tuomio 3.10.1985, 40—47 kohta ja asia C-210/98 P, Salzgitter v. komissio, tuomio 13.7.2000, Kok. 2000, s. I-5843, 49—55 kohta). Tätä päätelmää ei voida kyseenalaistaa sillä, että komissio tai sen yksiköt ovat mahdollisesti voineet ottaa asiaan päinvastaisen kannan tietyissä tilanteissa.

117 Terästeollisuuden tukea koskevien säännöstöjen yhteydessä tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille voidaan lisäksi arvioida vain tuen tosiasiallisen maksamisen ajankohtana voimassa olleiden sääntöjen perusteella.

118 Tältä osin on korostettava, että toisin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut valituksenalaisen tuomion 65 kohdassa ja toisin kuin komissio väittää, yhteisön lainsäädäntöä sovelletaan taannehtivasti, jos tukeen sovelletaan sinä ajankohtana voimassa olleen terästukisäännöstön sääntöjä, kun komissio tekee päätöksen edellisen terästukisäännöstön perusteella maksettujen tukien yhteismarkkinoille soveltuvuudesta.

119 Vaikka oikeusvarmuuden periaate yleensä estää sen, että yhteisön säädöksen soveltamisen alkamisajankohta on aikaisempi kuin julkaisuajankohta, tilanne voi poikkeuksellisesti olla toinen, jos se on välttämätöntä säädöksellä tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi ja jos asianomaisten perusteltua luottamusta kunnioitetaan asianmukaisella tavalla (asia 98/78, Racke, tuomio 25.1.1979, Kok. 1979, s. 69, Kok. Ep. IV, s. 297, 20 kohta). Tältä osin aineellisen yhteisön

oikeuden sääntöjä on oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden noudattamisen takaamiseksi tulkittava siten, että ne koskevat ennen niiden voimaantuloa syntyneitä tilanteita ainoastaan siinä tapauksessa, että niiden sanamuodosta, tarkoituksesta tai systematiikasta käy selvästi ilmi, että niille on annettava tällainen vaikutus (ks. erityisesti asia 234/83, Gesamthochschule Duisburg, tuomio 29.1.1985, Kok. 1985, s. 327, 20 kohta ja asia C-34/92, GruSa Fleisch, tuomio 15.7.1993, Kok. 1993, s. I-4147, 22 kohta).

120 Etenkin viidennen terästukisäännöstön osalta on huomattava, ettei yhdessäkään sen määräyksessä todeta, että sitä voitaisiin soveltaa taannehtivasti. Lisäksi peräkkäisten terästukisäännöstöjen systematiikasta ja tarkoituksesta ilmenee, että kussakin niistä vahvistetaan säännöt terästeollisuuden mukauttamiseksi EHTY:n perustamissopimuksen 2, 3 ja 4 artiklan tavoitteisiin tiettynä ajanjaksona ilmenevien tarpeiden perusteella. Näin ollen tiettynä ajanjaksona vahvistettujen sääntöjen soveltaminen kyseisenä ajankohtana vallinneen tilanteen perusteella edeltävän ajanjakson kuluessa maksettuihin tukiin ei ole tämän kaltaisen lainsäädännön systematiikan ja tavoitteiden mukaista.

121 Tästä seuraa, ettei viidettä terästukisäännöstöä voitu soveltaa taannehtivasti riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuihin tukiin ja näin ollen, kun otetaan huomioon myös se, ettei toista terästukisäännöstöä voitu soveltaa, kuten tämän tuomion 116 kohdassa on korostettu, komissio ei missään tapauksessa voinut todeta tukia yhteismarkkinoille soveltuviksi toisen eikä myöskään viidennen terästukisäännöstön perusteella. Kyseessä olevat tuet olivat siten EHTY:n perustamissopimuksen 4 artiklan c alakohdan nojalla kiellettyjä.

122 Tämän perusteella on todettava, ettei riidanalaisessa päätöksessä ja valituksenalaisessa tuomiossa tältä osin tehdyillä oikeudellisilla virheillä voi olla vaikutusta kyseisen päätöksen ja tuomion lainmukaisuuteen. Vaikkei tällaisia oikeudellisia virheitä olisi tehty, riidanalaisen päätöksen päätösosa olisi kyseisten tukien yhteismarkkinoille soveltuvuuden osalta ollut kuitenkin samanlainen, ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi joka tapauksessa pitänyt vahvistaa kyseinen päätös tältä kohdin. Sovellettavan terästukisäännöstön valinnassa tapahtunutta oikeudellista virhettä koskeva valitusperuste on näin ollen tehoton (ks. vastaavasti asia 150/84, Bernardi v. parlamentti, tuomio 23.4.1986,

Kok. 1986, s. 1375, 28 kohta ja em. asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, 47—49 ja 78 kohta).

123 Väitettyä perustelujen puutteellisuutta, johon viitataan tämän tuomion 109 kohdassa, ei ole näytetty toteen. Toisin kuin ACB väittää, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole vain katsonut komission selkeästi todenneen, mitä tukisäännöstöä asiaan oli sovellettava, vaan se on esittänyt valituksenalaisen tuomion 59—68 kohdassa sellaiset yksityiskohtaiset oikeudelliset perustelut, joiden nojalla voidaan päätellä, että komissio ei ollut velvollinen soveltamaan vanhoja terästukisäännöstöjä.

c) Kysymys komission velvoitteista niiden seikkojen suhteen, jotka sen on koottava voidakseen ottaa kantaa tuen soveltuvuuteen yhteismarkkinoille

124 Yleisemmässä valitusperusteessa, jolla pyritään osoittamaan, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut seuraamusluonteisen päätöksen tekemisen kieltoa koskevaa periaatetta, Falck ja ACB väittävät lähinnä, että valituksenalaiseen tuomioon liittyy kolmas oikeudellinen virhe siltä osin kuin siinä todetaan, että komissio on voinut nojautua ainoastaan niihin seikkoihin, jotka sillä oli tiedossaan riidanalaisen päätöksen tekemisen ajankohtana, ottaessaan kantaa kyseisten tukien soveltuvuuteen yhteismarkkinoille.

125 Tämän väitteen perusteltavuuteen ei ole tarvetta ottaa kantaa, vaan se on hylättävä tehottomana ottaen huomioon se, että, kuten tämän tuomion 121 kohdassa on todettu, komissio ei voinut todeta kyseisiä tukia yhteismarkkinoille soveltuviksi.

4. Komission päätös vaatia tiettyjen ACB:lle maksettujen tukien takaisinmaksamista ja takaisinmaksamista koskevat yksityiskohtaiset menettelysäännöt

a) Luottamuksensuojaa, vilpitöntä mieltä ja lojaalia yhteistyötä koskevien periaatteiden loukkaaminen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

126 Falck ja ACB väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut niistä asian olosuhteista, joihin ensimmäisessä oikeusasteessa on vedottu, huolimatta luottamuksensuojaa, vilpitöntä mieltä ja lojaalia yhteistyötä koskevia periaatteita, joiden soveltaminen olisi ollut omiaan estämään kyseisten tukien takaisinmaksamisen, koska se ei katsonut, että ACB:lle oli syntynyt perusteltu luottamus.

127 Ne vetoavat tältä osin erilaisiin tosiseikkoihin, jotka saattoivat niiden mukaan synnyttää perustellun luottamuksen myönnettyjen tukien sääntöjenmukaisuuteen. Falck ja ACB katsovat etenkin, että eri tapahtumien välillä kulunut aika on peruste tällaisen luottamuksen syntymiselle. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin tältä osin vain todennut, että takaisinperimistä koskeva toimenpide on laillinen vaikka se on toteutettu kauan tuen myöntämisen jälkeen.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

128 Kuten tämän tuomion 85 kohdassa on huomautettu, yhteisöjen tuomioistuin ei voi tutkia muutoksenhaun yhteydessä uudelleen sitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut tosiseikkoja lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla.

129 Lukuun ottamatta sitä väitettä, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voinut vain todeta, että valtiontuen takaisinperimistä koskeva toimenpide on laillinen vaikka se on toteutettu kauan kyseessä olevan tuen myöntämisen jälkeen, ja joka koskee sellaista oikeudellista seikkaa, jota on tutkittava seuraavan valitusperusteen yhteydessä, joka koskee komission toiminnan viivästymistä, kaikissa muissa Falckin ja ACB:n esittämissä väitteissä, joiden mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut luottamuksensuojaa, vilpitöntä mieltä ja lojaalia yhteistyötä koskevia periaatteita, on kuitenkin kyse ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiasiakysymysten arvioinnin kyseenalaistamisesta. Koska oikeudenkäyntiasiakirjoista ei ilmene, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitetty selvitys olisi otettu huomioon vääristyneellä tavalla, kyseiset väitteet on jätettävä tutkimatta.

b) Komission toiminnan viivästyminen

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

130 Falck ja ACB väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut vanhentumisaikaa koskevia sääntöjä ja tehnyt siten oikeudellisen virheen, koska se on vahvistanut komission päätöksen vaatia tiettyjen tukien takaisinmaksamista. Ne arvostelevat tältä osin valituksenalaista tuomiota siitä, että se perustuu yksinomaan osittain implisiittiseen vastakohtaisperusteluun eli perusteluun, jonka mukaan koska yhteisön lainsäätäjä on vahvistanut valtiontukia koskevan vanhentumisajan ainoastaan 16.4.1999 voimaan tulleessa EY:n valtiontukimenettelyä koskevassa asetuksessa, tilanteeseen, joka ei kuulu aineellisesti kyseisen asetuksen soveltamisalaan, ei voida soveltaa vanhentumisaikaa valtiontuen takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen osalta.

131 Viittauksella EY:n valtiotukimenettelyä koskevaan asetukseen ei kuitenkaan valittajien mukaan ole asian kannalta merkitystä, koske se koskee EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaa. Kyseinen asetus on joka tapauksessa ainoastaan kodifikaatio aikaisemmista säännöistä ja, kuten sen 14. perustelukappaleessa todetaan, siinä asetettu vanhentumisaikaa koskeva sääntö perustuu oikeusvar-

muuden periaatteeseen, joka on yhteinen EY:n ja EHTY:n perustamissopimuksien soveltamisaloilla.

132 Valittajat korostavat, että tietyillä aloilla vanhentumisaika on tosin määritelty nimenomaisesti säädöksessä, mutta yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että silloin kun tätä koskevaa säännöstä ei ole annettu, oikeusvarmuutta koskevasta perustavanlaatuisesta vaatimuksesta johtuu, ettei komissio voi loputtomiin viivyttää sakkojen määräämistä koskevan toimivaltansa käyttöä (asia 52/69, Geigy v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok. 1972, s. 787, 20 ja 21 kohta). Ne vetoavat myös yhdistetyissä asioissa T-194/97 ja T-38/98, Branco vastaan komissio, 27.1.2000 annettuun tuomioon (Kok. 2000, s. II-69, 90 ja 91 kohta), jossa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niiden mukaan katsonut, että se, että sen hetken, jolloin komissio sai tiedon tietyistä tosiseikoista, ja sen hetken, jolloin kyseisiin tosiseikkoihin perustuva päätös on tehty, välillä on jo ehtinyt kulua kohtuullinen aika — esillä olleessa asiassa on yli kuusitoista kuukautta — voi olla peruste kyseisen päätöksen kumoamiselle oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamisen vuoksi.

133 Valittajat katsovat, että jos esillä olevassa asiassa olisi vahvistettava analogisesti vanhentumisaika, asiassa olisi viitattava pikemminkin vanhentumisajoista Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamissopimukseen liittyvissä menettelyissä ja niiden nojalla määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanossa 6 päivänä huhtikuuta 1978 tehdyn komission päätöksen N:o 715/78/EHTY (EYVL L 94, s. 22) 1 artiklassa säädettyihin kolmen tai viiden vuoden vanhentumisaikoihin eikä EY:n valtiontukimenettelyä koskevassa asetuksessa mainittuun kymmenen vuoden vanhentumisaikaan.

134 Valittajat väittävät esittäneensä nämä väitteet jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyssä suullisessa käsittelyssä ja että komissio oli tietoinen ACB:n hyväksi toteutetuista järjestelyistä jo vuodesta 1983 lukien eli sen jälkeen kuin ACB:n rakennemuutossuunnitelma oli ilmoitettu sille. Ne ihmettelevät sitä, ettei valituksenalaisessa tuomiossa ole mitään viittausta näihin väitteisiin, ja katsovat tämän merkitsevän perusteluvelvollisuuden laiminlyömistä tai perustelujen puutteellisuutta. Ne katsovat, että yhteisöjen tuomioistuimen olisi, jos se on mahdollista sillä olevan asiakirja-aineiston perusteella, ratkaistava riita lopullisesti soveltamalla viiden vuoden vanhentumisaikaa.

135 Italian hallitus tukee pääasiallisesti valittajien kantaa.

136 Komissio väittää aluksi, että vaikkei EY:n valtiontukimenettelyä koskevaa asetusta tosin voida soveltaa EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tukiin, se ei näe kuitenkaan perusteita sille, minkä vuoksi viittausta kyseiseen asetukseen olisi pidettävä lainvastaisena.

137 Komissio myöntää, että yhteisön oikeusjärjestyksessä on eripituisia ja erilaisiin säädöksiin perustuvia vanhentumisaikoja, mutta se väittää, ettei yhteisöjen tuomioistuimien asettamista vanhentumisajoista ole yhtäkään esimerkkiä. Edellä mainitussa asiassa Geigy vastaan komissio annetussa tuomiossa ei todellakaan vahvisteta valittajien omaksumia kantoja, vaan ne on sitä vastoin kumottu kyseisen tuomion 21 kohdassa, jossa todetaan, että jotta vanhentumisaika voisi täyttää tehtävänsä, se on vahvistettava etukäteen, ja sen ja sitä koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen vahvistaminen kuuluvat yhteisön lainsäätäjän toimivallan piiriin. Komissio katsoo, että jos lainsäätäjä vahvistaa tämän tyyppiset normit etukäteen, niillä voidaan taata oikeusvarmuuden toteutuminen, mutta jos yhteisön tuomioistuimet vahvistavat kyseiset normit vasta jälkikäteen, ne eivät ole ennustettavissa, joten asianomaisilla ei ole mahdollisuutta ottaa niitä huomioon määritellessään omaa käyttäytymistään, minkä vuoksi kyseiset normit haittaavat oikeusvarmuuden toteutumista.

138 Komissio väittää lopuksi, ettei päätöksen N:o 715/78/EHTY soveltamista analogisesti voida hyväksyä. Se katsoo, että kyseinen päätös koskee komission toimivaltaa määrätä sakkoa ja uhkasakkoa silloin kun tällaisista sakoista tai uhkasakoista on määrätty EHTY:n perustamissopimuksessa. Kun otetaan huomioon, että tukien takaisinperiminen ei ole luonteeltaan seuraamus, kyseisen päätöksen analogiseen soveltamiseen ei ole mitään perusteita. Kyseisessä päätöksessä säädetään lisäksi kolmesta erilaisesta vanhentumisajasta ja siinä otetaan käyttöön kaksi eri järjestelmää menettelyyn sovellettavien vanhentumisaikojen keskeyttämisen ja pysähtymisen osalta. Komission mielestä on epäselvää, minkä kriteerien mukaan näiden kahden eri järjestelmän, joista kumpikaan ei sovellu tukien takaisinperimiseen, välillä olisi päätettävä.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

139 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on katsonut edellä mainitussa asiassa Geigy vastaan komissio antamansa tuomion 21 kohdassa, jotta vanhentumisaika voisi täyttää tehtävänsä, se on vahvistettava etukäteen, ja sen ja sitä koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen vahvistaminen kuuluvat yhteisön lainsäätäjän toimivallan piiriin. Yhteisön lainsäätäjä ei ole kuitenkaan vahvistanut EHTY:n perustamissopimuksen perusteella myönnettyjen tukien valvontaan sovellettavaa vanhentumisaikaa.

140 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on myös katsonut edellä mainitun asiassa Geigy vastaan komissio antamansa tuomion samassa kohdassa, jos tätä koskevaa säännöstä ei ole annettu, oikeusvarmuutta koskeva perustavanlaatuinen vaatimus estää kuitenkin sen, että komissio voisi viivyttää loputtomasti toimivaltansa käyttöä.

141 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on näin ollen tehnyt oikeudellisen virheen, koska se on rajoittanut komission viivästynyttä toimintaa koskevan väitteen tutkinnan toteamukseen, jonka mukaan tarkasteltavana olevalla alalla ei ollut vahvistettu minkäänlaista vanhentumisaikaa, ja koska se ei ole tarkistanut sitä, oliko komission toiminta viivästynyt kohtuuttomasti. Valituksenalainen tuomio on näin ollen kumottava tältä osin.

142 EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 54 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jos yhteisön tuomioistuin julistaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätöksen mitättömäksi, se voi joko ratkaista asian lopullisesti itse, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

143 Esillä olevassa asiassa asia on tältä osin ratkaisukelpoinen, ja asiassa on välittömästi tutkittava komission toiminnan viivästymistä koskeva valitusperuste sen varmistamiseksi, voidaanko sen perusteella hyväksyä ACB:n ensimmäisessä oikeusasteessa esittämät vaatimukset vai merkitseekö kyseisen valitusperusteen hylkääminen sitä, että ACB:n esittämät muut valitusperusteet on tutkittava.

144 Oikeudenkäyntiasiakirjojen tarkastelun perusteella on hylättävä ensimmäisessä oikeusasteessa esitetty väite, jonka mukaan komissio on viivästyttänyt toimintansa aloittamista kohtuuttomasti. Kaikkein vanhimmat niistä tuista, joiden takaisinmaksamista on vaadittu, sisältyvät nimittäin Bolzanon provinssin joulukuussa 1987 tekemään päätökseen, ja Bolzanon provinssi on maksanut ne vasta vuoden 1988 maaliskuussa ja vuoden 1989 tammikuussa. Komissio on kuitenkin pyytänyt vuoden 1988 heinäkuusta lukien Italian viranomaisilta tietoja samalle yritykselle vuoden 1987 joulukuussa maksetusta samankaltaisesta tuesta. Se on aloittanut vuoden 1989 maaliskuussa tämän tuen osalta kolmannen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan mukaisen menettelyn, ja todennut vuoden 1990 heinäkuussa päätöksessä 91/176/ETY selvästi, että koska kyseinen tuki oli toteutettu ilman komission antamaa ennakkolupaa, sitä oli pidettävä lainvastaisena ja yhteismarkkinoille soveltumattomana, mutta sitä ei vaadittu kuitenkaan takaisinmaksettavaksi asiaan liittyvien hyvin erityisten olosuhteiden vuoksi. Nyt esillä olevassa asiassa kyseessä olevien tukien osalta komissio aloitti keskustelut Italian viranomaisten kanssa vuoden 1994 joulukuussa saatuaan kantelun perusteella tiedon kyseisistä tuista, se aloitti viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan mukaisen menettelyn vuoden 1995 elokuussa ja se teki riidanalaisen päätöksen 17.7.1996. Kaikista edellä esitetyistä seikoista seuraa, että valittajat eivät voi vedota oikeusvarmuuden periaatteeseen väittääkseen, että komission toiminta olisi viivästynyt kohtuuttomasti.

145 Koska valitusperustetta, jonka mukaan komissio on vaatinut kyseisten tukien takaisinmaksamista kohtuuttoman myöhään, ei voida hyväksyä, asiassa on näin ollen tutkittava jäljellä olevat valitusperusteet.

c) Sovellettavien korkojen laskentaperusteet

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

146 Falck ja ACB väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut virheellisesti takaisinmaksettaviin summiin sovellettavan korkokannan laskentaperusteet, jotka niiden mielestä ovat lainvastaiset. Falckin ja ACB:n

mukaan komissio on viittaamalla alueellisia tukia koskevaan tiedonantoonsa (EYVL 1979, C 31, s. 9) vahvistanut mielivaltaisesti "korkoprosentin, jota komissio käyttää alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa vastavana ajankohtana" ja joka kyseisen tiedonannon liitteessä olevan 14 kohdan mukaan on Italian tasavallassa "keskimääräinen viitekorko, jota sovelletaan keskushallituksen luottolaitoksille myöntämään korkotukeen".

147 Falck ja ACB väittävät, että esillä olevan asian kaltaisissa olosuhteissa sovellettavalla korkokannalla on vain voitava poistaa kaikki tuesta johtuvat taloudelliset edut, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut valituksenalaisen tuomion 149 kohdassa. Ne väittävät lähinnä, että riidanalaisessa päätöksessä vahvistettu korkokanta ei ole markkinakorko, jolla voitaisiin vain poistaa ACB:lle myönnetyistä tuista johtuvat taloudelliset edut. Ne vetoavat komission erilaisiin tiedonantoihin ja päätöksiin sekä korostavat komission käyttävän tapauskohtaisesti erilaisia korkokantoja, mutta että komission jäsenvaltioille antamassa tiedonannossa 95/C 156/05, joka julkaistiin virallisessa lehdessä 22.6.1995 (EYVL 1995, C 156, s. 5) ja jolla täydennettiin komission jäsenvaltioille 4.3.1991 antamaa tiedonantoa SG(91) D/4577, joka koski jäsenvaltioille tukisuunnitelmista ilmoitettaessa sovellettavaa menettelyä ja EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vastaisesti annettuun tukeen sovellettavaa menettelyä, laillistetaan viittaaminen korkokantaan, jota sovelletaan viitemarkkinoilla, jotka esillä olevassa asiassa ovat Saksan markkinat, joilta ACB haki uudelleenrahoitusta.

148 Komission käyttämien korkojen moninaisuus huomioon ottaen mahdollisesti sovellettavaa korkokantaa ei voida millään tavalla ennakoida. Valituksenalaisen tuomion 155 kohdassa todetaan tältä osin virheellisesti ja asiaa selittämättä, että sovellettava korko on laskettu Banca d'Italian antamien tietojen perusteella, vaikka Italian viranomaiset eivät todellisuudessa ole millään tavalla määritelleet sovellettavaa korkokantaa. Jos Italian viranomaiset olisivat sitä vastoin voineet puuttua korkokannan vahvistamiseen, siitä olisi tullut ainakin tietyssä määrin ennakoitava. Valittajien mukaan valituksenalaisen tuomion 96—98 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ja erityisesti asiassa T-459/93, Siemens vastaan komissio, 8.6.1995 annetusta tuomiosta (Kok. 1995, s. II-1675) kuitenkin seuraa, että komissiolla on tosin toimivalta määritellä se ajankohta, josta alkaen korkoja on maksettava, mutta korkokannan vahvistaminen kuuluu sinällään

kansallisten viranomaisten toimivallan piiriin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siten asiaa lainkaan perustelematta hyväksynyt sellaisen korkokannan määrittelytavan, johon liittyy oikeudellinen virhe siltä osin kuin se on mielivaltainen eikä sitä voida ennakoida. Komissio itse on jättänyt riidanalaisessa päätöksessä perustelematta sen, millä perusteella se on valinnut juuri kyseisen korkokannan.

149 Italian hallitus katsoo puolestaan, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole esittänyt mitään perusteluja sille, minkä vuoksi asianmukaisen korkokannan määrittämisen perusteena voitiin käyttää komission alueellisista tuista antamaa tiedonantoa. Se korostaa tältä osin, ettei tällä alalla vahvistettujen sääntöjen merkityksellisyyden tarkistaminen ole mahdollista EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tukien osalta.

150 Valittajien ja Italian hallituksen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut lisäksi väärin, että koska ACB ei itse ollut toimittanut komissiolle tietoja siitä, että se hankki uudelleenrahoituksensa Saksan markkinoilta, se ei voinut arvostella komissiota siitä, ettei tämä ollut ottanut Saksan markkinoita huomioon.

151 Komissio katsoo, että Italian hallitus on esittänyt väitteensä, jonka mukaan komissiolla ei ole toimivaltaa määritellä sovellettavaa korkokantaa, ensimmäistä kertaa vasta ensimmäisessä oikeusasteessa pidetyssä suullisessa käsittelyssä, minkä johdosta se voidaan jättää tutkimatta, ja mikä selittää sen, miksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole sitä tutkinut.

152 Silloin kun on tarkoitus palauttaa tilanne, joka olisi vallinnut, jos tukia ei olisi maksettu, korkokanta on joka tapauksessa seikka, joka liittyy asianomaisen yrityksen saamien kilpailuetujen merkittävyyteen, joten korkokannan määrittäminen on komission eikä kansallisten viranomaisten tehtävä. Keskustelu on lisäksi jäänyt vaille kohdetta, koska EY:n valtiontukimenettelyä koskevan asetuksen 14 artiklan 2 kohdassa tarkennetaan, että koron suuruuden vahvistaa komissio.

153 Komissio toteaa, ettei sen valtiontuen takaisinmaksamista koskevasta kysymyksestä antamiensa eri tiedonantojen välillä ole ristiriitaa, joskin sen jälkeen kun se antoi asianomaisten saamien taloudellisten etujen ottamiseksi paremmin huomioon 22.2.1995 tiedonantonsa lainvastaisesti myönnetyn tuen takaisinperinnässä noudatettavista koroista, markkinakoron perusteeksi on vahvistettu alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa käytetty viitekorko eikä enää valtion saatavista maksettava viivästyskorko, kuten aikaisemmin. Nämä tarkennukset tukevat komission mukaan valituksenalaisen tuomion 154—157 kohdassa olevia perusteluita, joiden mukaan korolla olisi varmistettava, että yrityksen laittomasti saama etu poistetaan, ja tähän päästään soveltamalla viitekorkoa, joka on pääasiassa markkinakorko, joten komissio on perustellusti asettanut Italian hallitukselle velvollisuuden käyttää kyseistä korkoa.

154 Komissio katsoo lisäksi, että riidanalainen päätös on riittävästi perusteltu siltä osin, millä perusteella se on valinnut vahvistamansa korkokannan, koska päätös on annettu tilanteessa, josta Italian hallitus, jolle päätös on osoitettu, oli täysin tietoinen, ja se on yhdenmukainen pitkän päätöskäytännön kanssa.

155 Saksan markkinoilla voimassa olleen korkokannan soveltamatta jättämisen osalta komissio hyväksyy ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 158—160 kohdassa esittämät perustelut, koska ACB, joka ei ollut esittänyt asian suhteen huomautuksia, ei voi arvostella sitä, ettei komissio ole tutkinut sen toimintaa Saksan markkinoilla. Myös valituksenalaisen tuomion 161 kohdassa tehty toteamus on oikea, koska asiassa ei ole osoitettu, että komissio olisi tehnyt ilmeisen arviointivirheen. Komissio toteaa lisäksi, että jos se olisi soveltanut Saksan markkinoilla voimassa ollutta korkokantaa, tämä olisi joka tapauksessa vahingoittanut ACB:tä, kun otetaan huomioon Saksan ja Italian rahayksikön välisen vaihtokurssin kehittyminen vastaavana ajanjaksona.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

156 Alustavasti on hylättävä komission tekemä tutkimatta jättämistä koskeva oikeudenkäyntiväite, jonka mukaan Italian hallitus on vedonnut siihen, ettei komissiolla ollut toimivaltaa vahvistaa ensimmäistä kertaa vasta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa pidetyssä suullisessa käsittelyssä riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa takaisinmaksettavaksi vaadittuihin summiin sovellettavaa korkokantaa. ACB on nimittäin väittänyt jo ensimmäisessä oikeusasteessa, ettei kyseiselle korkokannalle ollut oikeudellista perustaa. Väliintulija voi lisäksi esittää omia väitteitään, koska EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 34 artiklassa todetaan ainoastaan, että väliintulohakemuksessa saadaan esittää vain jonkun asianosaisen vaatimuksia tukevia tai niitä vastustavia vaatimuksia (ks. asia 30/59, De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg v. korkea viranomainen, tuomio 23.2.1961, Kok. 1961, s. 1, 37 ja 38, Kok. Ep. I, s. 69). Esillä olevassa asiassa Italian hallituksen esittämällä väitteellä, joka koski komission toimivallan puuttumista, pyrittiin tukemaan valitusperustetta, jonka mukaan vahvistetulla korkokannalla ei ollut oikeudellista perustaa ja jonka ACB oli jo aikaisemmin esittänyt, ja väliintulijalla oli oikeus käsitellä tällaista perustetta yksityiskohtaisemmin menettelyn missä vaiheessa tahansa.

157 Asiakysymyksen osalta on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohtaa on tulkittu siten, että todetessaan tuen yhteismarkkinoille soveltumattomaksi ja päättäessään, että asianomaisen valtion on poistettava tuki tai muutettava sitä, komissiolla on kyseisen artiklan perusteella toimivalta vaatia tuen takaisinmaksamista, jos kyseinen tuki on myönnetty perustamissopimuksen vastaisesti, minkä avulla voidaan varmistaa tuen poistamisen tai sen muuttamisen tehokas vaikutus (em. asia komissio v. Saksa, tuomion 13 kohta). Sääntöjenvastaisesti myönnetyn valtiontuen takaisinperimisellä pyritään siten aikaisemman tilanteen palauttamiseen eikä sitä pääsääntöisesti voida katsoa EY:n perustamissopimuksen valtiontukea koskevien määräysten tavoitteisiin nähden suhteettomaksi toimenpiteeksi (asia C-142/87, Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, Kok. Ep. X, s. 387, 66 kohta, ns. Tubemeuse-tapaus).

158 Tältä osin on korostettava, että komissio on muistuttanut vuonna 1983 julkaisemassaan tiedonannossa (EYVL C 318, s. 3) mahdollisia valtiontuen saajia siitä, että niille laittomasti myönnettävä valtiontuki on siinä mielessä epävarmaa, että tuensaajilta voidaan vaatia sen palauttamista.

159 Aikaisempi tilanne voidaan välttämättä kuitenkin palauttaa ainoastaan, jos takaisinmaksettavalle tuelle on maksettava korkoa siitä päivästä alkaen, jolloin tuki on maksettu, ja jos sovellettava korkokanta on markkinoilla käytettävien korkokantojen mukainen. Muussa tapauksessa tuensaaja saisi pitää ainakin edun, joka vastaa ilmaista ennakkomaksua tai korotonta lainaa.

160 Yhteismarkkinoille soveltumattomien valtiontukien saajat eivät näin ollen voi väittää, etteivät ne voineet varautua siihen, että komissio vaatisi näiden tukien takaisinmaksamista korkoineen, joiden suuruus vastaisi mahdollisimman paljon pääomamarkkinoilla noudatettavaa korkoprosenttia.

161 Tältä osin kansallisessa lainsäädännössä säädettyä menettelyä sovelletaan laittomasti maksettujen summien takaisinperimiseen vain sen vuoksi, ettei asiasta ole annettu yhteisön oikeuden säännöksiä. Koska komissiolla on kuitenkin oikeus määrätä aikaisempi tilanne palautettavaksi, sillä on oikeus määritellä sellainen korkokanta, jonka avulla aikaisempi tilanne voidaan palauttaa yhteisöjen tuomioistuimien valvoessa kuitenkin sitä, ettei asiassa ole mahdollisesti tehty ilmeistä arviointivirhettä.

162 Valittajilla ja Italian hallituksella ei näin ollen ole perusteita väittää, ettei komissiolla ole oikeutta määritellä yhteismarkkinoille soveltumattomien tukien takaisinmaksamiseen sovellettavaa korkokantaa.

163 Lisäksi on katsottava perusteettomaksi valittajien väite, jonka mukaan komission riidanalaisessa päätöksessä vahvistama korkokanta on ennalta arvaamaton, mielivaltainen ja markkinoilla sovellettavasta korkokannasta poikkeava.

164 Riidanalaisessa päätöksessä vaadittujen yhteismarkkinoille soveltumattomien tukien takaisinmaksamiseen sovellettavan korkokannan laskentaperusteet on esitetty komission jäsenvaltioille antamissa peräkkäisissä tiedonannoissa, toisin sanoen edellä mainitussa 4.3.1991 annetussa tiedonannossa SG(91) D/4577 ja 22.2.1995 annetussa tiedonannossa, johon on viitattu edellä mainitussa tiedonannossa 95/C 156/05.

165 Edellä olevassa kohdassa mainitussa ensimmäisessä tiedonannossa komissio on todennut jäsenvaltioille, että tuet on perittävä takaisin "kansallisen lainsäädännön määräyksiä noudattaen, mukaan lukien määräykset valtion saatavista maksettavista viivästyskorkoista, siten, että korkojen laskeminen on tavallisesti aloitettava kyseisten luvattomien tukien myöntämispäivämäärästä". Toisessa tiedonannossa komissio ilmoittaa jäsenvaltioille, että se "on todennut, että käytännössä nämä korot määrätään virallisen korkokannan mukaan ja että useimmiten tämä korkokanta poikkeaa huomattavasti kaupallisesta korkokannasta". Komissio totesi lisäksi, että "jäljempänä mainittua korkokantaa käyttämällä voidaan tuen saajalle koituva aiheeton etu laskea tarkemmin tilanteen ennalleensaattamiseksi" ja ilmoitti jäsenvaltioille, "että se käyttää luvattoman tai sääntöjenvastaisen tuen takaisinmaksusta määräävissä päätöksissään kaupallisen korkokannan perustana viitekerrointa, jota käytetään alueellisten tukien ekvivalenttia / valtiontuen suuruutta laskettaessa". Tältä osin on huomattava, ettei väitettä, jonka mukaan viimeksi mainitun korkokannan käyttämistä ei ole perusteltu, voida näin ollen pitää perusteltuna.

166 Jäsenvaltiot, joille komission valtiontukea koskevat päätökset on osoitettu, olivat näin ollen täysin tietoisia siitä, miten komission käyttämä korkokanta oli kehittynyt, ja komissio saattoi vapaasti muuttaa kyseisen korkokannan laskentaperusteita mukauttaakseen sen markkinoiden kehitykseen tai saadakseen sen

kuvastamaan paremmin niiden kehitystä. Nämä seikat ja tämän tuomion 160 kohdassa esitetyt seikat huomioon ottaen väite, jonka mukaan riidanalaisessa päätöksessä sovellettu korkokanta ei ollut ennakoitavissa, on perusteeton.

167 Siltä osin kuin on kyse siitä, että valittajien mukaan Italiassa myönnettyjen alueellisten tukien nettoavustusekvivalentin laskemisessa käytetty viitekorko on mielivaltainen eikä se vastaa millään tavalla Italiassa käytettyjä markkinakorkoja, Italian hallitus eivätkä valittajat ole esittäneet tämän väitteen tueksi ensimmäisessä oikeusasteessa tai yhteisöjen tuomioistuimessa yhtään perustelua. Ainoan ensimmäisessä oikeusasteessa vahvistetun koron asiallisuuden puuttumisen osalta esitetyn perustelun mukaan komission olisi pitänyt soveltaa Saksan markkinoilla, joilta ACB hankki uudelleenrahoituksensa, noudatettua korkokantaa. Oikeudenkäyntiasiakirjoista ei ilmene myöskään, että Italian hallitus olisi sen jälkeen, kun se oli saanut komission 22.2.1995 päivätyn tiedonannon, riitauttanut komissiossa Italiaan sijoittautuneille yrityksille myönnettyjen tukien takaisinmaksamisessa käytettävän korkokannan laskentaperusteet. Valittajat ja Italian hallitus ovat valituksessa vain kyseenalaistaneet oikeudellisen virheen, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on niiden mukaan tehnyt katsoessaan, että koska ACB ei ollut itse toimittanut komissiolle tietoja, jotka koskivat sen Saksan markkinoilta hankkimaa uudelleenrahoitusta, ACB ei voinut arvostella komissiota siitä, ettei tämä ollut ottanut Saksan markkinoita huomioon.

168 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo katsonut, tukipäätöksen lainmukaisuutta on arvioitava kuitenkin niiden tietojen perusteella, jotka komissiolla oli päätöstä tehdessään (ks. em. Meura-tapaus, tuomion 16 kohta ja asia C-241/94, Ranska v. komissio, tuomio 26.9.1996, Kok. 1996, s. I-4551, 33 kohta).

169 On korostettava, että tilanteessa, jonka vallitessa komissio aloitti viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan mukaisen menettelyn ja jossa vain yksi jäsenvaltio, jota asia koskee, on toimittanut komissiolle harkinnassa huomioon

otettavia seikkoja, kun taas tuensaaja ei ole käyttänyt tätä mahdollisuutta lainkaan, kaikilla niillä, joita asia koskee, on ollut mahdollisuus toimittaa komissiolle kaikki asian kannalta merkitykselliset tiedot (ks. tämän tuomion 77—84 kohta).

170 Koska komissio on suorittanut viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 4 kohdan mukaisen menettelyn aloittamista koskevassa päätöksessä riittävän alustavan arvioinnin niistä syistä, joiden takia sillä oli syytä epäillä kyseisten tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille, asianomaisen jäsenvaltion ja tarvittaessa tuensaajan on toimitettava sellaiset seikat, joiden avulla voidaan osoittaa, että kyseiset tuet ovat yhteismarkkinoille soveltuvia, ja mahdollisesti ilmoittaa sellaisista erityisistä seikoista, jotka koskevat jo maksettujen tukien takaisinmaksamista siinä tapauksessa, että komissio sitä vaatisi. Tältä osin on korostettava, että ACB sekä Falck ja Italian tasavalta, jotka osallistuivat oikeudenkäyntiin tukeakseen ACB:n vaatimuksia, eivät ole väittäneet ensimmäisessä oikeusasteessa, ettei menettelyn aloittamisesta tehtyä päätöstä ollut perusteltu sillä tavoin riittävästi, että ne voisivat käyttää tehokkaasti oikeuksiaan.

171 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole siten tehnyt tältä osin oikeudellista virhettä. Valittajat ja Italian hallitus eivät näin ollen ole osoittaneet, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi hyväksynyt mielivaltaisen korkokannan, joka ei vastaa millään tavalla markkinoilla noudatettua korkokantaa.

172 Virheellisten laskentaperusteiden käyttöä koskeva väite on näin ollen hylättävä.

d) Seuraamuksen soveltaminen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaaminen

173 Falck ja ACB väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on loukannut periaatetta, joka kieltää tekemästä seuraamusluonteisia päätöksiä, ja suh-

teellisuusperiaatetta. Ne esittävät tältä osin useita väitteitä. Ensinnäkin valituksenalaisessa tuomiossa ei ole otettu kantaa ACB:n väitteeseen, jonka mukaan tukien takaisinmaksamista koskeva vaatimus on muuttunut seuraamukseksi, kun otetaan huomioon oikeudellisen ja tosiasiallisen tilanteen kehittyminen tukien myöntämisen jälkeen. Tässä tapauksessa seuraamus kohdistuu Falckiin. Toiseksi koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole vaatinut, että komission on todella tarkistettava, ovatko kyseiset tuet yhteismarkkinoille soveltuvia vai eivät, ja koska se ei ole itse tarkistanut tätä asiaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on antanut komissiolle luvan tehdä päätöksen, jonka tarkoituksena on ainoastaan määrätä seuraamus siitä, ettei tukia ole mahdollisesti ilmoitettu. Kolmanneksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on antanut riidanalaiselle päätökselle seuraamuksen luonteen, koska se ei ole kiinnittänyt huomiota siihen, että samaa tukea on tutkittu kahdesti kahdessa ristiriitaisessa päätöksessä, ja että takaisinmaksettavat summat olivat liian suuria. Neljänneksi Falck väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on hyväksynyt seuraamusjärjestelmää muistuttavan liiallisen korkokannan, koska se on katsonut edellä mainittujen summien takaisinmaksamiseen sovellettavan korkokannan vahvistamista koskevat yksityiskohtaiset menettelysäännöt päteviksi. Näiden väitteiden merkityksellisyys on tutkittava seuraavaksi.

i) Väite, jonka mukaan tilanteen kehittyminen on muuttanut takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen seuraamukseksi

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

174 Ensimmäisessä väitteessään ACB ja Falck katsovat, että Falckilla ACB:n ja Valbruna Srl:n suhteen olevat velvoitteet huomioon ottaen tukien takaisinmaksamisesta joutuu loppujen lopuksi vastaamaan juuri Falck. Tällaisella tilanteella ei ole mitään vaikutusta kilpailun palauttamiseen ennalleen, koska Falck ei toimi nykyään enää terästeollisuuden alalla. Riidanalaista päätöstä on näin ollen pidettävä sen suhteen seuraamuksena. Falckin ja ACB:n mukaan kyseiset väitteet on esitetty ensimmäisessä oikeusasteessa ja niitä on käsitelty yksityiskohtaisemmin suullisessa käsittelyssä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin vain yksinkertaisesti jättänyt ottamatta niihin kantaa, ja se on näin ollen lainvastaisesti vahvistanut seuraamuksen.

175 Komissio korostaa tältä osin, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ottanut kantaa seuraamuksen olemassaoloa koskeviin väitteisiin sellaisena kuin ne on esitetty ACB:n kanteen VI kohdan e alakohdassa ja mainittu valituksenalaisen tuomion 78 kohdassa. Väitettä, jonka mukaan riidanalainen päätös on seuraamus siltä osin kuin Falck ei toimi enää terästeollisuuden alalla, ei ole esitetty ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, koska ACB on komission mukaan väittänyt kanteessaan ainoastaan, että "tosiasiallinen ja jopa oikeudellinen tilanne (sovellettava lainsäädäntö, oikeudelliset kysymykset) olivat muuttuneet". Komissio toteaa vielä, että vaikka kyseinen väite olisikin esitetty suullisessa käsittelyssä, se olisi hylättävä liian myöhään esitettynä perusteena, eikä sitä näin ollen voitaisi ottaa muutoksenhakuvaiheessa tutkittavaksi yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 113 artiklan 2 kohdan perusteella.

176 Asiakysymyksen osalta komissio katsoo joka tapauksessa, ettei sen tarvitse ottaa huomioon yksityishenkilöiden välillä myynnin yhteydessä mahdollisesti tehtyjä sopimuksia. Päinvastaisessa tilanteessa kaikkien tukien takaisinperimistä koskevien pyrkimysten vesittämiseksi riittäisi, että sääntöjenvastaiset tuet saanut yritys myydään tekemällä esillä olevassa asiassa tehtyjen kaltaisia sopimuksia. Komissio korostaa lisäksi, että sille ei ollut ilmoitettu Falckin sekä ACB:n ja Valbrunan välillä tehdystä sopimuksesta silloin kun se teki riidanalaisen päätöksen.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

177 Aluksi on todettava, että kyseinen väite voidaan ottaa tutkittavaksi. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 113 artiklan 2 kohdassa todetaan tosin, että valituksessa ei voida muuttaa oikeudenkäynnin kohdetta siitä, mikä se oli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, ja yhteisöjen tuomioistuin on siten toimivaltainen tutkimaan ainoastaan oikeudellisen ratkaisun, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tehnyt sille esitetyistä perusteista (asia C-136/92 P, komissio v. Brazzelli Lualdi ym., tuomio 1.6.1994, Kok. 1994, s. I-1981, 59 kohta).

178 Esillä olevassa asiassa ACB on todella kuitenkin väittänyt kanteessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, että koska markkinatilanne sekä tosiasiallinen ja oikeudellinen tilanne olivat muuttuneet tukien myöntämisen jälkeen, takaisinmaksamista koskevalla vaatimuksella ei enää tavoiteltu kyseisten markkinoiden tasapainon palauttamista ja kilpailua vääristävien vaikutusten poistamista, vaan sitä oli pidettävä luonteeltaan seuraamuksena. Väite, jonka mukaan kyseisellä takaisinmaksamisella ei ole mitään vaikutusta kilpailuun, koska Falck, jonka siitä on todellisuudessa vastattava, ei ole enää terästeollisuuden alalla toimiva yhtiö, on väite, jonka tarkoituksena on selventää kanteessa esitettyä kanneperustetta. Loukkaamatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 48 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa olevia määräyksiä, kyseinen väite voitiin näin ollen esittää kanteen jättämistä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle seuraavassa menettelyn myöhemmässä vaiheessa, ja se on osa ensimmäisessä oikeusasteessa esitettyä kanneperustetta, joten sen tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumista ei lähtökohtaisesti voida todeta muutoksenhakuvaiheessa. Lisäksi Falckin esittämän kaltaisen väitteen ratkaisematta jättäminen voisi mahdollisesti johtaa siihen, että yhteisöjen tuomioistuin hyväksyy valituksen (asia C-68/91 P, Moritz v. komissio, tuomio 17.12.1992, Kok. 1992, s. I-6849, 21—25 kohta ja 37—39 kohta).

179 Tässä tapauksessa ei kuitenkaan ole tarvetta tutkia kysymystä siitä, onko kyseinen väite esitetty selvästi suullisessa käsittelyssä ja onko ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jättänyt virheellisesti ottamasta siihen erityisesti kantaa, koska tällainen väite ei joka tapauksessa voinut johtaa siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi hyväksynyt seuraamuksen olemassaoloa koskevan kanneperusteen.

180 Silloin kun tukea saanut yhtiö on myyty markkinahintaan, aiemmin maksetun tuen mukaiset edut näkyvät nimittäin periaatteessa kauppahinnassa, ja tuesta saatu etu jää kyseisen yhtiön myyjälle sen saaman kauppahinnan välityksellä (ks. vastaavasti C-390/98, Banks, tuomio 20.9.2001, Kok. 2001, s. I-6117, 77 ja 78 kohta).

181 Tällaisessa tilanteessa on normaalia, että sellaiselle yhtiölle maksetun yhteismarkkinoille soveltumattoman tuen takaisinmaksamisesta, joka on tämän jälkeen myyty, vastaa tarvittaessa lopullisesti juuri myyjä, eikä tällaista tilannetta voida myyjän osalta ymmärtää seuraamukseksi.

182 Esillä olevassa asiassa Falck ja ACB eivät ole vedonneet mihinkään sellaiseen seikkaan, jonka perusteella voitaisiin osoittaa, ettei ACB:tä ole myyty ACB:n varallisuuteen perustuvaan hintaan, ja Falck on joka tapauksessa suostunut ottamaan vastattavakseen sellaisten mahdollisten myyntiä ennen syntyneiden oikeudellisten ongelmien seurauksista, joita ei ole ilmoitettu eikä otettu huomioon yhtiötä myytäessä. Väite, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut kantaa seuraamuksen olemassaoloon, vaikka Falck voi joutua vastaamaan yhteismarkkinoille soveltumattomien tukien takaisinmaksamisesta, on näin ollen tehoton.

ii) Väite, jonka mukaan se, ettei tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille ole todellisesti tutkittu, muuttaa takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen seuraamukseksi

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

183 Sen valittajien esittämän toisen väitteen osalta, jonka mukaan kyse on seuraamuksesta, kun otetaan huomioon se, ettei kyseisten tukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille ole valittajien mukaan todellisesti tutkittu, on korostettava, että kyseinen väite vastaa tämän tuomion 124 kohdassa esitettyä väitettä siltä osin kuin on kyse sellaista oikeudellista virhettä koskevasta valitusperusteesta, joka seuraa arvioinnista, jonka mukaan komissio on perustellusti nojautunut ainoastaan kahteen sen tiedossa olevaan seikkaan päättäessään kyseisten tukien soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

184 Ilman, että tämän väitteen perusteltavuuteen olisi tarvetta ottaa kantaa, se on hylättävä tehottomana, koska komission oli todettava kyseiset tuet yhteismarkkinoille soveltumattomiksi, kuten tämän tuomion 121 kohdassa on esitetty.

iii) Väite, jonka mukaan eri tukia ja takaisinmaksettavia summia koskevat virheet sekä eri tukien ja takaisinmaksettavien summien sekoittaminen toisiinsa ovat muuttaneet takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen seuraamukseksi

185 Heti aluksi on korostettava, että valittajien esittämä kolmas väite, jolla pyritään osoittamaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen päätelleen virheellisesti, ettei kyse ollut seuraamuksesta, ja joka perustuu saman tuen "arvioimiseen kahteen kertaan", merkitsee ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tosiasiakysymyksiä koskevan arvioinnin kyseenalaistamista. Kuten tämän tuomion 85 kohdassa on huomautettu, yhteisöjen tuomioistuin ei voi ottaa tutkittavaksi uudelleen muutoksenhaun yhteydessä sitä, miten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on arvioinut tosiasiakysymyksiä lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla. Tarkasteltavana oleva väite on näin ollen jätettävä muutoksenhaun yhteydessä tutkimatta.

iv) Väite, jonka mukaan liian suuren korkokannan soveltaminen tukien takaisinmaksamiseen on muuttanut kyseistä takaisinmaksamista koskevan vaatimuksen seuraamukseksi

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

186 Siltä osin kuin on kyse väitteestä, jonka mukaan takaisinmaksettaviin summiin sovellettava liiallinen korkokanta merkitsi seuraamusta, Falckin tältä osin esittämät yksityiskohtaiset perustelut ovat samanlaiset kuin perustelut, jotka on esitetty lyhyesti edellä tämän tuomion 146—150 kohdassa sitä valitusperustetta koskevan esityksen yhteydessä, joka liittyy korkojen laskentaperusteiden lainvastaisuuteen ja perustelujen puutteellisuuteen tältä osin.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

187 Falckin väite, joka koskee riidanalaisen päätöksen päätösosan 2 artiklan mukaan sovellettavan korkokannan lainvastaisuutta, on jo hylätty olennaisilta osin tämän tuomion 156—171 kohdassa, joista seuraa, ettei tällaisen korkokannan soveltaminen voi merkitä minkäänlaista seuraamusta.

188 Tästä seuraa, että seuraamusten kieltoa koskevan periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen loukkaamiseen perustuva valitusperuste on hylättävä.

189 Kaiken edellä esitetyn perusteella seuraa, että valitukset voidaan hyväksyä vain siltä osin kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on oikeudellisen virheen johdosta hylännyt ACB:n kanneperusteen, jonka mukaan takaisinmaksamista koskevan komission vaatimuksen viivästyminen merkitsi oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamista. Valitukset on hylättävä muilta osin.

190 Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin ratkaistessaan asiaa EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 54 artiklan ensimmäisen kohdan perusteella katsonut, että komissio ei esillä olevan asian olosuhteet huomioon ottaen ollut toiminut liian myöhään, ja että oikeusvarmuuden periaatetta ei tämän vuoksi ole loukattu. Tästä seuraa, että ACB:n valitus on hylättävä.

IV Oikeudenkäyntikulut

191 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan jos valitus on perusteeton tai jos valitus on perusteltu ja yhteisöjen

tuomioistuin ratkaisee itse riidan lopullisesti, yhteisöjen tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista. Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan, jota sovelletaan 118 artiklan nojalla valituksen käsittelyyn, mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Työjärjestyksen 69 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan kuitenkin jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi tai jos siihen on muutoin erityisiä syitä, yhteisöjen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan. Kyseisen määräyksen 4 kohdan ensimmäisessä alakohdassa todetaan, että jäsenvaltiot ja toimielimet, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

192 Koska esillä olevassa asiassa valittajat ovat kukin osaltaan hävinneet asiansa olennaisilta osin ja koska komissio on vaatinut, että ne on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, valittajat on näin ollen velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja Italian tasavallan on vastattava omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Euroopan yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-158/96, Acciaierie di Bolzano vastaan komissio, 16.12.1999 antama tuomio kumotaan siltä osin kuin siinä hylätään kanneperuste, joka koskee takaisinmaksamista koskevan komission vaatimuksen viivästymistä, joka merkitsi oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamista.**

2) **Valitukset hylätään muilta osin.**

3) **Acciaierie di Bolzano SpA:n ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostama kumoamiskanne hylätään.**

4) **Falck SpA velvoitetaan korvaamaan asiassa C-74/00 P ja Acciaierie di Bolzano SpA asiassa C-75/00 P aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.**

5) **Italian tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan yhdistetyissä asioissa C-74/00 P ja C-75/00 P.**

Rodríguez Iglesias	Jann	Macken
Colneric	von Bahr	Edward
La Pergola	Puissochet	Wathelet
Skouris	Cunha Rodrigues	

Julistettiin Luxemburgissa 24 päivänä syyskuuta 2002.

R. Grass — kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias — presidentti